

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016104982

Дата перевірки:
12.02.2024 12:13:45 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
13.02.2024 11:47:50 EET

ID користувача:
100011301

Назва документа: Палець

Кількість сторінок: 63 Кількість слів: 14339 Кількість символів: 110352 Розмір файлу: 638.96 KB ID файлу: 1015827350

8.7% Схожість

Найбільша схожість: 2.34% з Інтернет-джерелом (<http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/28711>)

8.7% Джерела з Інтернету 217 ..... Сторінка 65

0.17% Джерела з Бібліотеки 64 ..... Сторінка 67

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 3

ВСТУП

Актуальність теми наукового дослідження зумовлена відсутністю комплексної, грамотної системи надання допомоги внутрішньо переміщеним особам на території України. Ефективна підтримка внутрішньо переміщених осіб (ВПО) стала значним напрямом державної політики, а отже потребує вдосконалення існуючих заходів допомоги та підтримки, згідно з новими тенденціями та зарубіжним досвідом, представленим у дослідженні.

В даний час особлива увага приділяється матеріально-технічним та побутовим проблемам цієї категорії населення, проте все ще не була представлена модель вирішення соціальних та адаптаційних проблем, що виникають перед ВПО. У сучасних умовах постійних перетворень дана категорія населення виявляється вразливою, що може спричинити негативні перетворення в усьому суспільстві, такі як криміналізація населення та безробіття.

Теоретичний матеріал дослідження було засновано на працях зарубіжних та вітчизняних вчених, що спеціалізуються на питаннях ВПО. Значний внесок у вивчення проблем соціальної адаптації ВПО зробили такі вчені як: М.А. Шабан, що розглядає ВПО в механізмах соціальної адаптації; В.І. Жук узагальнила недоліки існуючих ухвал у нормативно-правовій базі України; Н.Є. Мирон вивчив особливості адаптивного поведінки.

Тема соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) є надзвичайно актуальною в сучасному глобальному контексті, особливо в країнах, які постраждали від конфліктів, політичної нестабільності та стихійних лих. Україна, зокрема, зазнала значного припливу ВПО через збройний конфлікт. Це створило складні соціальні, економічні та гуманітарні виклики, які вимагають ефективних заходів соціальної роботи та політики для задоволення потреб цієї вразливої групи населення.

Актуальність цієї теми полягає в глибокому впливі переміщення на окремих осіб, родини та громади. ВПО часто стикаються з багатьма проблемами, включаючи відсутність житла, обмежений доступ до медичної

допомоги та освіти, втрату засобів до існування та психологічний стрес. Соціальна робота відіграє важливу роль у наданні підтримки, ресурсів для вирішення цих проблем та сприяння інтеграції та відновленню ВПО. Вивчаючи досвід і практики Європейського Союзу (ЄС) у сфері соціальної роботи з ВПО, можна отримати цінні уроки та ідеї для розробки ефективних стратегій в Україні та інших регіонах, які стикаються з подібними проблемами.

Актуальність теми полягає в нагальній необхідності вирішення проблем, з якими стикаються внутрішньо переміщені особи в Україні та інших регіонах, постраждалих від конфлікту. Особливість цього дослідження полягає в тому, що воно зосереджено на досвіді Європейського Союзу в соціальній роботі з ВПО, надаючи цінні ідеї та рекомендації для розробки ефективних стратегій в Україні.

Мета дослідження - виявити особливості соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Мета дослідження була конкретизована у його завданнях:

- 1) дати комплексну характеристику проблем внутрішньо переміщених осіб;
- 2) визначити напрями соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб;
- 3) виявити систему форм та методів соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб;
- 4) проаналізувати пріоритети сучасної європейської міграційної політики у сфері соціальної адаптації та інтеграції переміщених осіб по території Євросоюзу;
- 5) дослідити основні проблеми та перспективи розвитку сучасних практик соціальної роботи з переміщеними особами у країнах Євросоюзу;
- 6) проаналізувати нормативно-правові основи соціальної роботи з переміщеними особами на прикладі Франції.

Гіпотеза: соціальна підтримка ВПО носить безсистемний, фрагментарний характер. Необхідний комплексний, багатосторонній підхід до вирішення

проблем соціальної роботи з цими людьми, з опорою на принципи координації та кооперації, взаємодіючи з міжнародними структурами, благодійними фондами та інше.

Об'єктом дослідження є внутрішньо переміщені особи.

Предмет дослідження - соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами, а також можливості їх соціальної підтримки на території України.

У процесі дослідження було використано такі наукові **методи**: теоретичні (комплекс загальнонаукових та приватно-наукових методів пізнання: синтез, аналіз, дедукція, індукція, аналогія та інші), емпіричні (спостереження, порівняння та інші) та математичні методи дослідження (статистичні, графічні і так далі).

Апробація дослідження

Наукова новизна дослідження зумовлена орієнтацією на досвід Європейського Союзу у соціальній роботі з ВПО. Хоча існує значна кількість літератури з питань ВПО та втручання в соціальну роботу, конкретний аналіз підходу та практики ЄС у цій сфері відносно обмежений. Вивчаючи досвід, політику та найкращі практики ЄС, це дослідження має на меті зробити внесок у існуючу базу знань про соціальну роботу з ВПО та надати цінну інформацію для дослідників.

Структура роботи. Мета та завдання дослідження зумовили його структуру: дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

|

РОЗДІЛ 1

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ В УКРАЇНІ

1.1 Комплексна характеристика проблем внутрішньо переміщених осіб

У сучасних умовах активних перетворень у соціально-економічній та соціально-політичній сфері соціально-стратифікаційні процеси у світі мають досить динамічний характер. Відповідно, потрібна адаптація різних стратегій до нових тенденцій сучасного суспільства, одним із яких є феномен внутрішньо переміщених осіб. Однак процес соціальної адаптації ВПО суттєво ускладнюється недостатньою увагою та ресурсами, зверненими до цієї проблеми, що виявляється у відсутності грамотних цільових програм щодо вдосконалення надання допомоги цій категорії населення [18].

Внутрішньо переміщені особи – це особи чи групи осіб, які були змушені покинути свої домівки чи місця постійного проживання через збройний конфлікт, насильство, стихійні лиха або порушення прав людини. На відміну від біженців, внутрішньо переміщені особи залишаються в межах своєї країни і юридично перебувають під юрисдикцією власного уряду. Вони часто стикаються з тими ж проблемами та вразливістю, що й біженці, включаючи обмежений доступ до основних послуг і захисту. Однак ключовою відмінністю є те, що ВПО не перетнули міжнародний кордон і все ще вважаються громадянами своєї країни.

Термін «переміщені особи» є ширшим і охоплюючим терміном, який може стосуватися як внутрішньо переміщених осіб (ВПО), так і біженців. Переміщені особи охоплюють осіб, які були змушені покинути свої домівки через конфлікти, катастрофи, переслідування чи інші кризи. Цей термін не

визначає, чи є вони переміщеними в межах своєї країни (ВПО) чи перетнули міжнародні кордони (біженці).

Мігранти - це особи, які переїжджають з одного місця в інше, як правило, з наміром оселитися в країні призначення з різних причин, таких як економічні можливості, возз'єднання сім'ї чи навчання. На відміну від біженців або внутрішньо переміщених осіб, мігранти добровільно вибирають переїзд і не обов'язково тікають від переслідувань чи конфлікту. Мігранти можуть бути як внутрішніми (в межах однієї країни), так і міжнародними (перетинаючи національні кордони).

Біженці — це особи, які були змушені покинути свою країну походження через обґрунтований страх перед переслідуваннями, конфліктом або насильством. Вони не можуть або не бажають користуватися захистом своєї рідної країни через побоювання переслідувань за ознаками раси, релігії, національності, політичних переконань або належності до певної соціальної групи. Біженці шукають безпеки та захисту в іншій країні та отримують юридичне визнання та права згідно з міжнародним правом щодо біженців, включаючи принцип невидворення, який забороняє їх примусове повернення до країни, де вони можуть зазнати шкоди.

Ключовою відмінністю між біженцями та іншими згаданими вище категоріями є перетин міжнародних кордонів і юридичне визнання та захист, які вони отримують відповідно до міжнародного права щодо біженців.

Отже, внутрішньо переміщені особи (ВПО) — це особи або групи, які змушені покинути свої домівки у своїй країні через конфлікт, насильство чи інші кризи. Переміщені особи – це ширший термін, який охоплює як ВПО, так і біженців, і стосується осіб, які були змушені покинути свої домівки через різні фактори. Мігранти — це люди, які добровільно переїжджають з одного місця в інше, часто шукаючи кращих можливостей або умов життя. Біженці — це особи, які втекли зі своєї країни походження через обґрунтований страх перед переслідуваннями, конфліктом або насильством і шукають захисту в іншій

країні, користуючись особливими юридичними правами та визнанням згідно з міжнародним правом щодо біженців.

Складними наслідками цієї ситуації можуть стати нестабільність, криміналізація та маргіналізація сучасного соціуму. Світова історія надання притулку переселенцям, які рятуються від переслідувань, військових конфліктів та стихійних лих, обчислюється тисячоліттями.

За останні 10 років виникли, а також посилилися конфлікти у всьому світі, що сприяють переміщенню населення країн. Так, вісім конфліктів сталося в Африці (у тому числі в Лівії, на північному сході Нігерії, у Південному Судані, а також у Бурунді), три – на Близькому Сході (Сирія, Ірак, Ємен), один затяжний конфлікт стався в Україні [8].

В 2014 року кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб суттєво зросла у багатьох регіонах планети: у Європі зростання становило близько 4,4 млн. осіб до 2017 року; 6,7 млн. – до 2019 року; 5,5 млн. – у 2021 році (рисунок 1.1) [8].

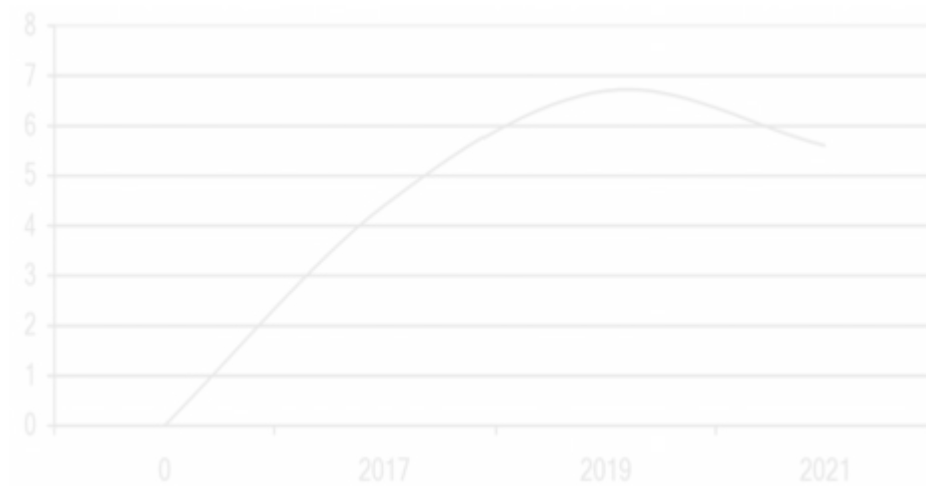

Рисунок 1.1 Статистика приросту ВПО у Європі (млн. людей)

Однак за такої суттєвої чисельності внутрішньо переміщених осіб виявилось, що багато країн не здатні ефективно вирішити проблеми цієї категорії населення.

Непомітні на перших етапах проблеми правового, економічного та соціокультурного характеру з часом набувають все більшої значущості для тих, хто дає притулок. Можна припустити, що найчастіше увага вчених сконцентрована на вирішенні таких груп проблем внутрішньо переміщених осіб, як економічні, правові та побутові, рідше – освітні, адаптаційні, культурні.

Економічні проблеми даної категорії населення обумовлені, насамперед тим, що більшість людей залишають звичні комфортні умови з можливістю перевезення лише найбільш необхідних речей, а деякі – зовсім без можливості збору валіз та необхідних матеріальних ресурсів. Гострі військові конфлікти або стихійні лиха складно прогнозуються, тому більшість населення залишається не готовою до швидкої зміни ситуації, а потреба збереження свого життя ставить людей у дуже жорсткі рамки.

Слід зазначити, що багато країн надають для внутрішньо переміщених осіб певні пільги, допомоги та виплати для підтримки їх матеріального становища [8]. Так, в Україні було визначено платежі для внутрішньо переміщених осіб [6-11].

1. Внутрішньо переміщеним особам, у сім'ях яких є неповнолітні діти, пенсіонери, а також інваліди – не менше ніж 150 гривень на добу на кожну особу.

2. Громадяни, які отримали статус внутрішньо переміщених осіб – 100 гривень щодня для кожного члена сім'ї.

3. Громадяни, які стали на облік на біржу праці для пошуку роботи - 800 гривень на одну особу: 550 гривень на забезпечення житлом, 250 - на продуктові витрати.

Багато держав для полегшення економічної проблеми внутрішньо переміщених осіб також беруть на себе транспортні витрати при переїзді: організують перевезення або сплачують повну суму квитків.

Щодо правових проблем, із якими доводиться стикатися внутрішньо переміщених осіб, можна згадати: відмову особі у наданні статусу внутрішньо переміщених осіб. Найчастіші причини відмови представлені такі:

Якщо заявник вказав на економічну причину переїзду. У зв'язку з цим відмова обґрунтовується тим, що особа не надала відомостей про реальну загрозу життю.

Істотну роль відіграє слабка поінформованість внутрішньо переміщених осіб, через яку особи часто не обізнані про необхідний пакет документів, терміни надання тих чи інших паперів, що також пояснюється проблемою неефективної діяльності установ, які надають послуги для внутрішньо переміщених осіб.

Значною проблемою є слабка міжвідомча взаємодія різних установ, що ускладнює збір різних документів і довідок при отриманні статусу внутрішньо переміщених осіб.

Як було підраховано експертами, для отримання дозволу на тимчасове проживання деяким внутрішньо переміщеним особам потрібно було заплатити близько 10 тисяч гривень, що включало: витрати на держмити, послуги нотаріуса, проходження медичної комісії та заява при поданні документів [10].

Проте все це не повний перелік необхідних документів для осіб, які бажають набути статусу внутрішньо переміщених осіб [9].

Якщо говорити про побутові проблеми, які тісно пов'язані з економічними, можна сказати, що багато людей при переїзді позбавляються всіх побутових благ, тому особливо значущою є підтримка регіонів, які приймають внутрішньо переміщених осіб.

Слід згадати, що регіони, які приймають внутрішньо переміщених осіб, часто створюють «табори» для надання тимчасового притулку даним громадянам. Табори, у яких живуть внутрішньо переміщені особи, часто перебувають під охороною миротворців чи уповноважених державних структур, які мають забезпечувати внутрішньо переміщених осіб всіма насушними

потребами: продовольством, водопостачанням, охороною здоров'я та санітарією [6].

Також значущими є освітні програми для внутрішньо переміщених осіб, оскільки переселенці не завжди знайомі з системою навчання. Зважаючи на мовний бар'єр і різницю рівня освіти різних регіонів, ця проблема особливо актуальна в сучасному світі. Тому важливою умовою зручного навчання для внутрішньо переміщених осіб є навчальні мовні програми [7].

Особливо важливою є проблема соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб. Незважаючи на існування в багатьох українських регіонах спеціалізованих центрів психологічної допомоги, багато хто з переселенців відчувають так званий «культурний шок», бачачи відмінні від звичних традиції та явища [7]. Так як причини переселення часто мають екстремальний характер, багато внутрішньо переміщених осіб зазнають труднощів в адаптації в нових умовах після травматичних ситуацій.

Загальновідомо, що через вимушене переміщення серйозно порушується соціальна адаптованість людини: з одного природного та соціального середовища вона переміщається в інше, болісно розриваючи безліч природно-антропологічних зв'язків та штучно створюючи такі зв'язки на новому місці [101].

«Культурний шок», наявність мовного бар'єру та явні відмінності у повсякденному побутовому житті змушують внутрішньо переміщених осіб акумулювати усі свої внутрішні резерви та сили.

Згодом, виникає відчуття самотності, почуття відірваності та непотрібності. Подібного роду емоції часто призводять до агресивної стратегії поведінки, що негативно позначається на рівні злочинності приймаючої сторони.

Важливим чинником адаптації також є взаємини із місцевим населенням. Ставлення корінного населення до внутрішньо переміщених осіб служить як індикатором адаптації останніх, так й критерієм ксенофобії чи толерантності місцевого населення до переселенців [7].

Можна дійти невтішного висновку, що внутрішньо переміщеним особам доводиться зіштовхнутися з безліччю різних проблем, тому особливо значущою у комфортній адаптації та соціалізації є ефективна система допомоги держави. В даний час відбувається процес осмислення факторів та накопичення знань, здатних підняти систему надання допомоги для внутрішньо переміщених осіб на якісно новий рівень.

Все вищевикладене дозволяє дійти невтішного висновку, що всебічне вивчення проблем, із якими стикаються внутрішньо переміщені особи, необхідне для підвищення рівня життя всього населення загалом.

1.2 Напрями соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб

З початку конфлікту на сході України в 2014 році країна зіткнулася зі значним припливом ВПО, що призвело до складних соціальних, економічних і гуманітарних проблем. Розуміючи спектр заходів соціальної підтримки, політики, практики та зацікавлені сторони можуть сприяти ефективній інтеграції та добробуту ВПО в Україні.

Конфлікт на сході України призвів до внутрішнього переміщення значної кількості людей і сімей. Задовольняючи різноманітні потреби ВПО, ініціативи соціальної підтримки відіграють вирішальну роль у сприянні їх добробуту, інтеграції та розширення можливостей.

Забезпечення доступу до основних послуг є фундаментальним аспектом соціальної підтримки ВПО. Було докладено зусиль, щоб забезпечити ВПО охороною здоров'я, освітою, чистою водою, санітарією та іншими основними послугами. Проблеми в наданні послуг та забезпеченні рівного доступу в Україні залишаються, але впроваджуються різні ініціативи, щоб подолати ці прогалини та задовольнити основні потреби ВПО.

Відсутність житла є загальною проблемою, з якою стикаються ВПО. Були реалізовані програми та ініціативи для задоволення їхніх потреб у розміщенні.

Тимчасові притулки, субсидії на оренду житла, реконструкція житла та проекти соціального житла були створені для покращення умов життя ВПО та сприяння їх інтеграції в приймаючі громади [10].

Сприяння працевлаштуванню та стабільним джерелам існування має вирішальне значення для соціальної та економічної інтеграції ВПО. Різноманітні ініціативи спрямовані на створення можливостей для працевлаштування, надання професійної підготовки, підтримку підприємництва та сприяння діяльності, яка приносить дохід. Ці зусилля спрямовані на підвищення рівня самозабезпеченості та економічного добробуту ВПО.

Переміщення часто негативно позначається на психічному та емоційному благополуччі ВПО. Послуги психосоціальної підтримки є важливими для задоволення їхніх психологічних потреб і сприяння стійкості. Консультування, програми лікування травм та громадські ініціативи сприяють загальному добробуту та реінтеграції ВПО.

ВПО стикаються з юридичними та адміністративними труднощами в доступі до своїх прав і пільг. Були докладені зусилля для надання послуг з правової допомоги, пропаганди реформ політики та підтримки ВПО в отриманні документів, що посвідчують особу. Ці заходи спрямовані на забезпечення захисту їхніх прав та сприяння їх включенню в суспільство.

Одним із важливих напрямків соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні є забезпечення їх доступу до основних послуг. ВПО часто стикаються з проблемами доступу до медичної допомоги, освіти, чистої води, санітарних умов та інших основних послуг через порушення, спричинені переміщенням. Щоб подолати ці виклики, були запроваджені різні ініціативи [15].

Наприклад, український уряд у співпраці з міжнародними та неурядовими організаціями створив мобільні медичні пункти та клініки в районах масового проживання ВПО. Ці медичні підрозділи надають первинну медичну допомогу, вакцинацію та основні ліки. Крім того, було докладено зусиль для покращення

доступу до спеціалізованих медичних послуг, таких як підтримка психічного здоров'я, репродуктивного здоров'я та послуги для інвалідів [17].

У секторі освіти діти ВПО стикаються з труднощами в продовженні навчання через перерви, спричинені переміщенням. Щоб пом'якшити це, у поселеннях ВПО було створено тимчасові школи та освітні центри, які надають можливості для навчання та психосоціальної підтримки. Також були запроваджені програми підтримки, щоб допомогти студентам-ВПО інтегруватися в місцеві школи та отримати доступ до якісної освіти.

Були докладені зусилля для забезпечення доступу до чистої води та санітарних умов. Спільні проекти між урядом, неурядовими організаціями та міжнародними партнерами були зосереджені на ремонті та покращенні інфраструктури водопостачання в поселеннях ВПО, забезпеченні безпечною питною водою та покращенні санітарних умов.

Допомога з житлом є критично важливим аспектом соціальної підтримки ВПО в Україні, оскільки багато з них були переміщені зі своїх домівок і стикаються з відсутністю житла. Були впроваджені різні ініціативи для задоволення їхніх потреб у розміщенні та покращення умов проживання [10].

Було створено тимчасові притулки для негайного забезпечення житлом ВПО після їхнього прибуття до приймаючих громад. Ці притулки пропонують базові зручності та послуги підтримки, тоді як ВПО шукають більш постійне житло. Крім того, були надані субсидії на оренду, щоб допомогти ВПО придбати житло на приватному ринку оренди.

Розпочато проекти реконструкції житла, щоб відремонтувати пошкоджені або зруйновані будинки в районах, постраждалих від конфлікту. Завдяки партнерству між урядом, міжнародними організаціями та місцевими громадами було докладено зусиль для відновлення та реабілітації житлової інфраструктури, що дозволило ВПО повернутися до своїх громад або знайти відповідне житло [16].

Останніми роками було започатковано проекти соціального житла для забезпечення довгострокових житлових рішень для ВПО. Ці проекти

передбачають будівництво доступного житла, спеціально призначеного для ВПО. Метою є забезпечення безпечного та адекватного житла, сприяння інтеграції та зменшення залежності від тимчасового житла.

Сприяння зайнятості та створення можливостей для існування мають вирішальне значення для соціальної та економічної інтеграції ВПО в Україні. Для вирішення цього аспекту соціальної підтримки було вжито багато ініціатив.

Програми професійного навчання були впроваджені для підвищення кваліфікації та працевлаштування ВПО. Ці програми забезпечують навчання в різних секторах, включаючи будівництво, сільське господарство, інформаційні технології та підприємництво. Завдяки партнерству з закладами професійної підготовки ВПО отримують практичні навички та знання, які відповідають місцевому ринку праці.

Послуги з працевлаштування та консультування з питань кар'єри відіграють важливу роль у наданні ВПО можливостей працевлаштування. Ці послуги допомагають узгодити навички та інтереси ВПО з наявними вакансіями та надають рекомендації щодо методів пошуку роботи та навичок співбесіди. Вони також сприяють створенню контактів і налагоджують партнерські відносини з місцевими підприємствами для сприяння можливостям працевлаштування для ВПО.

Для заохочення ВПО до відкриття власного бізнесу створено програми підтримки підприємництва. Ці програми забезпечують навчання, наставництво, доступ до фінансування та ринкові зв'язки для підтримки ВПО у розвитку та підтримці їх підприємницької діяльності. Стимулюючи самозайнятість і розвиток малого бізнесу, ці ініціативи сприяють розширенню економічних можливостей ВПО [17].

Психосоціальна підтримка є ключовим компонентом соціальної підтримки ВПО, що стосується їхнього психологічного та емоційного благополуччя. Були реалізовані різні ініціативи для надання психосоціальної підтримки ВПО в Україні.

Надаються консультаційні послуги, щоб допомогти ВПО впоратися з психологічними наслідками переміщення, включаючи травму, тривогу та депресію. Підготовлені консультанти проводять індивідуальні та групові консультації, створюючи безпечні місця для ВПО, де вони можуть поділитися своїм досвідом, висловити емоції та розробити стратегії подолання.

Для сприяння соціальній згуртованості та стійкості серед ВПО були створені громадські психосоціальні ініціативи. Ці ініціативи спрямовані на розвиток соціальних зв'язків, організацію розважальних заходів та створення груп підтримки. Вони спрямовані на зміцнення соціальних мереж, зменшення ізоляції та підвищення загального добробуту ВПО.

Програми лікування травм були впроваджені для задоволення конкретних потреб ВПО, які зазнали травм. У цих програмах використовуються різні терапевтичні підходи, такі як арт-терапія, музична терапія та драматична терапія, щоб допомогти ВПО обробити свій досвід, розвинути стійкість і відновити відчуття нормального життя [10].

У співпраці з місцевими організаціями та міжнародними партнерами проводяться просвітницькі кампанії та семінари, щоб зменшити стигму, пов'язану зі зверненням за психічною підтримкою. Ці ініціативи спрямовані на підвищення обізнаності про важливість психічного здоров'я та заохочення ВПО звертатися за допомогою у разі потреби.

Наведені приклади ілюструють різні напрямки соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні. Завдяки доступу до базових послуг, допомозі з житлом, можливостям працевлаштування та засобів до існування, а також психосоціальній підтримці, докладаються зусилля для задоволення різноманітних потреб ВПО та сприяння їх інтеграції та добробуту. Постійна співпраця між державними установами, НУО, міжнародними організаціями та місцевими громадами має вирішальне значення для підтримки та подальшого розвитку цих ініціатив соціальної підтримки.

Спеціалізовані освітні програми розроблені з урахуванням унікальних потреб дітей ВПО. Тимчасові школи та освітні центри створюються в

поселеннях ВПО, що надає можливості для навчання та послуги підтримки. Ці програми спрямовані на те, щоб звести до мінімуму збої в освіті дітей ВПО та забезпечити їх безпроблемну інтеграцію в систему освіти.

Стипендіальні програми та фінансова допомога надаються для підтримки студентів-ВПО у здобутті вищої освіти. Ці ініціативи спрямовані на усунення фінансових бар'єрів і сприяння доступу до вищої освіти. Інвестуючи в освіту ВПО, ці програми сприяють їхньому довгостроковому професійному розвитку та розширенню економічних можливостей.

Програми підвищення кваліфікації та професійного навчання впроваджуються для підвищення працевлаштування ВПО. Ці програми пропонують навчання в різних секторах, таких як ІТ, будівництво, сільське господарство та підприємництво. Завдяки розвитку практичних навичок та наставництву ВПО отримують необхідні інструменти для виходу на ринок праці чи відкриття власного бізнесу.

Ініціативи дистанційного навчання були запроваджені, щоб забезпечити постійний доступ до освіти для ВПО, які проживають у віддалених районах або стикаються з проблемами мобільності. Онлайн-платформи та ресурси сприяють дистанційному навчанню, дозволяючи ВПО продовжувати навчання, незважаючи на проблеми, пов'язані з переміщенням [17].

Співпраця з неурядовими організаціями (НУО) та міжнародними партнерами є важливою для реалізації програм соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні. Ця співпраця об'єднує досвід, ресурси та мережі для підвищення ефективності ініціатив підтримки.

НУО відіграють важливу роль у наданні послуг соціальної підтримки ВПО. Вони надають широкий спектр послуг, включаючи консультації, юридичну допомогу, підтримку засобів до існування та психосоціальні програми. Їхня присутність на місцях дозволяє більш цілеспрямовано та локально реагувати на потреби ВПО.

Міжнародні організації сприяють зусиллям соціальної підтримки через фінансування, технічну допомогу та розвиток потенціалу. Вони підтримують

розробку та впровадження програм, спрямованих на задоволення конкретних потреб ВПО. Міжнародні партнери також сприяють обміну знаннями, передовим досвідом та адвокації від імені ВПО.

Партнерство між державними установами, НУО та міжнародними організаціями сприяє координації та співпраці. Регулярні координаційні зустрічі, спільні ініціативи та платформи для обміну інформацією забезпечують злагоджений підхід у наданні соціальної підтримки ВПО. Ці партнерства допомагають максимізувати вплив зусиль соціальної підтримки та уникнути дублювання ресурсів.

Можна сказати, що соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб в Україні охоплює різні напрями, спрямовані на задоволення їхніх різноманітних потреб та сприяння їх добробуту. Доступ до основних послуг, допомога з житлом, працевлаштування та можливості існування, психосоціальна підтримка, правовий захист, інтеграція в громаду та освіта є ключовими аспектами соціальної підтримки. Співпраця між державними установами, НУО та міжнародними партнерами має вирішальне значення для надання ефективної та комплексної підтримки ВПО, сприяння їх інтеграції та сприяння їх довгостроковій стабільності та добробуту [15].

Психологічна допомога соціальних служб характеризується наданням психологічної терапевтичної допомоги у вигляді консультацій та тренінгів, що сприяє усуненню стресових факторів та напруги. Сучасна міграційна політика в Україні розвивається у чотирьох основних напрямках:

- 1) залучення висококваліфікованих трудових кадрів;
- 2) сприяння добровільному переселенню;
- 3) **створення** грамотної системи розселення переселенців з урахуванням привабливості регіонів, залежно від потреб регіону;
- 4) постійна ефективна профілактика правопорушень та злочинів у сфері міграції на міжнародному та національному рівнях [6].

Українська державна політика базується на 5 основних принципах:

- 1) відповідність законодавства тенденціям соціально-економічного розвитку;
- 2) національна безпека та захист інтересів кожної людини;
- 3) облік інтересів корінного населення;
- 4) забезпечення всіх прав і свобод переселенців у рамках законодавства;
- 5) подолання стереотипів та ксенофобії щодо переселенців та формування толерантного ставлення до даних категорій населення [6].

Соціальна робота з переселенцями в Україні передбачає різні напрями підтримки. Трудова та професійна адаптація переселенців передбачає розумне використання трудового та професійного потенціалу у нових умовах [4].

Цей напрямок діяльності включає сприяння у працевлаштуванні переселенців, залежно від їхньої кваліфікації, навичок та наявних вакансій. Розвиток гармонійної системи взаємовідносин між переселенцями та корінним населенням. Цей напрямок вважається найбільш трудомістким і складним, тому що наплив переселенців часто створює певний дискомфорт для місцевого населення: зростає конкуренція на ринку праці, виникають різні етнічні та релігійні конфлікти [37].

Допомога у вирішенні матеріальних проблем, а також компенсація завданих переселенням збитків, що виражаються у виплаті встановлених законом допомог, надання тимчасового житла, надання медичної допомоги при необхідності. Психологічна адаптація переселенців, яка полягає у проведенні консультацій щодо усунення психологічної напруги під час переїзду. Цей вид діяльності має здійснюватись професійними фахівцями. Проте на цьому етапі напрям психологічної допомоги недостатньо розроблено, тому застосовується рідко, попри особливу актуальність. Виявлення недосконалостей державної правової системи в цій сфері та подальше їх удосконалення також є значущими напрямами соціальної підтримки переселенців в Україні, тому особливо важливими є постійні перегляди нормативних документів відповідними органами [40].

Усі перелічені напрями соціальної підтримки переселенців необхідні для створення сприятливих умов інтеграції людей у суспільство і адаптації переселенців в соціокультурне середовище. Значну роль у роботі з переселенцями відіграють державні та регіональні програми, які включають прямі та непрямі методи регулювання міграції. До прямих методів регулювання міграції відносять: реєстрацію в'їзду та виїзду переселенця, квотування за різними ознаками, встановлення квот на працевлаштування [35].

До непрямих методів регулювання відносять: зняття адміністративних обмежень на вільне переміщення по країні переселенців та система штрафів за незаконне працевлаштування осіб. Вищезгадані програми створюють ефективні умови адаптації переселенців. Наприклад, існують такі державні програми як «Про заходи щодо сприяння добровільному переселенню співвітчизників», регіональні програми «Слов'янське коріння» та інші [28].

Активну роль для надання допомоги для переселенців також відіграють і недержавні організації, які можуть не лише надавати переселенцям соціальні послуги, а й брати участь у підготовці різних законодавчих ініціатив.

На завершення можна сказати, що в сучасних умовах активних економічних, політичних та соціокультурних перетворень актуалізувалася проблема вимушеного переселення людей, викликана різноманітних причинами: військовими і расовими конфліктами, природними катаклізмами, переслідуваннями та іншими причинами. Тому грамотна підтримка переселенців стала значним напрямом державної політики, а отже – потребує вдосконалення існуючих заходів допомоги та підтримки відповідно до нових тенденцій та зарубіжного досвіду.

Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб в Україні включає багатовимірний підхід, спрямований на задоволення їхніх різноманітних потреб та сприяння інтеграції. Доступ до основних послуг, допомога з житлом, можливість працевлаштування, психосоціальна підтримка та правовий захист є ключовими напрямками соціальної підтримки. Проте залишаються проблеми із забезпеченням рівного доступу та подоланням правових бар'єрів. Постійні

зусилля урядових і неурядових організацій, а також співпраця між зацікавленими сторонами мають вирішальне значення для ефективного задоволення потреб ВПО та сприяння їхньому добробуту, соціальній згуртованості та довгостроковій стабільності в Україні.

Напрями соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні охоплюють широкий спектр заходів, спрямованих на задоволення їхніх різноманітних потреб та сприяння їх інтеграції та благополуччю. Надання доступу до базових послуг, допомога з житлом, можливості працевлаштування, психосоціальна підтримка та правовий захист є критичними компонентами ініціатив соціальної підтримки. Розуміючи багатовимірний характер соціальної підтримки, політики, практики та зацікавлені сторони можуть сприяти ефективній інтеграції та розширенню можливостей ВПО в Україні. Постійні зусилля в цих напрямках є життєво важливими для сприяння довгостроковій стабільності, соціальної єдності та стійкості як ВПО, так і громад, які їх приймають.

1.3 Система форм та методів соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб

Переміщення осіб у межах своєї країни, яке часто називають внутрішнім переміщенням, є гострою проблемою, з якою стикаються багато країн, у тому числі Україна. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) стикаються з численними проблемами та вразливістю внаслідок свого переміщення, тому для задоволення їхніх потреб потрібна комплексна система соціальної підтримки. Досліджуючи такі ключові компоненти, як доступ до базових послуг, допомога з житлом, можливості існування, психосоціальна підтримка та правовий захист, ця стаття має на меті пролити світло на різноманітні форми та методи, які використовуються для підтримки ВПО та сприяння їх інтеграції в нові громади.

Надання базових послуг є фундаментальною складовою системи соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Переміщення часто

порушує доступ до основних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, вода, санітарія та їжа. Таким чином, задоволення цих потреб має вирішальне значення для забезпечення добробуту ВПО.

У сфері охорони здоров'я в районах з високою концентрацією ВПО створено мобільні клініки та медичні пункти, які надають первинну медичну допомогу, вакцинацію та доступ до основних ліків. Також було докладено зусиль для покращення спеціалізованих медичних послуг, включаючи підтримку психічного здоров'я, репродуктивного здоров'я та послуги для інвалідів [7].

Освіта відіграє важливу роль у соціальній інтеграції та розвитку ВПО. Для забезпечення безперервного доступу дітей ВПО до освіти створено тимчасові школи та освітні центри. Також були впроваджені програми підтримки, спрямовані на сприяння інтеграції учнів-ВПО у місцеві школи та надання їм необхідних освітніх ресурсів та психосоціальної підтримки.

Доступ до чистої води та санітарних умов має вирішальне значення для підтримки гігієни та запобігання поширенню захворювань у поселеннях ВПО. Спільні проекти між урядом, неурядовими організаціями та міжнародними партнерами були зосереджені на ремонті та покращенні інфраструктури водопостачання, забезпеченні наявності безпечної питної води та санітарії для ВПО.

Забезпечення належним житлом є ще одним важливим аспектом соціальної підтримки ВПО. Переміщення часто залишає людей без безпечного та захищеного місця для життя, наражаючи їх на подальшу вразливість. Для вирішення цих проблем були запроваджені різні форми житлової допомоги.

Було створено тимчасові притулки для негайного забезпечення житлом ВПО після їхнього прибуття до приймаючих громад. Ці притулки пропонують базові зручності та послуги підтримки, тоді як ВПО шукають більш постійне житло. Крім того, були надані субсидії на оренду, щоб допомогти ВПО придбати житло на приватному ринку оренди.

Проекти реконструкції були спрямовані на ремонт або відновлення пошкоджених будинків у постраждалих від конфлікту районах, що дозволило ВПО повернутися до своїх громад або знайти відповідне житло. Співпраця між урядом, міжнародними організаціями та місцевими громадами відіграла важливу роль у цих зусиллях.

Ініціативи соціального житла були запроваджені для надання довгострокових рішень щодо житла для ВПО. Ці проекти передбачають будівництво доступного житла, спеціально призначеного для ВПО. Пропонуючи безпечне та адекватне житло, програми соціального житла сприяють стабільності та інтеграції ВПО в їхні нові громади.

Створення можливостей для існування має важливе значення для розширення економічних можливостей і самозабезпечення ВПО. Переміщення часто порушує працевлаштування та економічну стабільність людей, що робить надзвичайно важливим надання підтримки в цій сфері.

Програми професійного навчання були впроваджені для підвищення кваліфікації та працевлаштування ВПО. Ці програми забезпечують навчання в різних секторах, включаючи будівництво, сільське господарство, інформаційні технології та підприємництво. Оснащуючи ВПО відповідними для ринку навичками, програми професійного навчання підвищують їхні шанси на працевлаштування чи відкриття власного бізнесу [41].

Послуги з працевлаштування та кар'єрного консультування відіграють вирішальну роль у наданні ВПО можливостей працевлаштування. Ці послуги допомагають узгодити навички та кваліфікацію ВПО з наявними вакансіями, сприяючи їх інтеграції на місцевий ринок праці. Крім того, програми підтримки підприємництва допомагають ВПО розпочати та підтримувати власний бізнес, сприяючи самозайнятості та економічній незалежності.

Мікрофінансові ініціативи забезпечують доступ до фінансових ресурсів і кредитів для ВПО, зацікавлених у створенні або розширенні малих підприємств. Ці програми пропонують доступні кредити, бізнес-навчання та

наставництво, що дозволяє ВПО розпочати діяльність, яка приносить дохід, і покращити своє економічне становище.

Психологічне благополуччя внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є критично важливим аспектом їх загальної системи підтримки. Переміщення часто наражає людей на травматичний досвід і порушує соціальні зв'язки, що вимагає психосоціальної підтримки.

Надаються консультаційні послуги, щоб допомогти ВПО впоратися з психологічними наслідками переміщення, включаючи травму, тривогу та депресію. Підготовлені консультанти проводять індивідуальні та групові консультації, створюючи безпечні місця для ВПО, де вони можуть поділитися своїм досвідом, висловити емоції та розробити стратегії подолання.

Для сприяння соціальній згуртованості та стійкості серед ВПО були створені громадські психосоціальні ініціативи. Ці ініціативи спрямовані на розвиток соціальних зв'язків, організацію розважальних заходів та створення груп підтримки. Вони спрямовані на зміцнення соціальних мереж, зменшення ізоляції та підвищення загального добробуту ВПО [42].

Програми лікування травм були впроваджені для задоволення конкретних потреб ВПО, які зазнали травми. У цих програмах використовуються різні терапевтичні підходи, такі як арт-терапія, музична терапія та драматична терапія, щоб допомогти ВПО обробити свій досвід, розвинути стійкість і відновити відчуття нормального життя.

Забезпечення правового захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО) має вирішальне значення для захисту їхніх прав і вирішення конкретних проблем, з якими вони стикаються. Було впроваджено ініціативи правової підтримки для надання ВПО необхідної допомоги.

Створено служби правової допомоги, які пропонують безкоштовні юридичні консультації, представництво та допомогу ВПО. Ці послуги допомагають ВПО орієнтуватися в правовій системі, зрозуміти свої права та отримати доступ до правосуддя. Клініки правової допомоги, у яких працюють юристи та професіонали в галузі права, надають ВПО консультації з різних

юридичних питань, включаючи права власності, житлові спори та документацію.

НУО та організації громадянського суспільства тісно співпрацюють з державними органами, щоб виявити прогалини в існуючому законодавстві та відстоювати необхідні зміни в політиці. Ці зусилля спрямовані на те, щоб закони та нормативні акти відображали конкретні потреби та права ВПО.

В Україні, виділяють 5 форм адаптації:

- 1) соціально-психологічна – процес корекції поведінки переселенця, зняття стресогенності ситуації;
- 2) професійна – процес професійної орієнтації переселенців, стажування та перекваліфікація;
- 3) економічна – процес формування здатності власною працею забезпечити себе, набуття економічної самостійності, і навіть економічна підтримка держави незахищених категорій переселенців;
- 4) соціально-побутова – процес пристосування до діяльності у соціальному середовищі та нових побутових умовах;
- 5) культурна – процес освоєння правил, і цінностей нової соціальної сфери, подолання бар'єрів [5, 7].

Надання переселенцям послуг в Україні залежить головним чином від напрямів політики держави на різних етапах розвитку. Виділяють кілька етапів у становленні системи соціальної допомоги переселенцям в Україні:

- 1) етап екстреного реагування (80-90-ті роки ХХ століття), що передбачає екстрене надання біженцям притулку, харчування та медичної допомоги. Оскільки законодавство та стратегічні дії були сформовані, Україна була готова до величезного припливу переселенців і намагалася задовольнити лише їх первинні базові потреби [41];
- 2) етап стабілізації (90-ті роки ХХ століття), період перерозподілу міграційних потоків, формування законодавчої бази щодо переселенців;
- 3) етап зміни домінуючого потоку переселенців (початок ХХІ століття), що включає переорієнтацію існуючих напрямів соціальної підтримки

переселенців. Орієнтація на соціальну підтримку тих, хто гостро потребує, регулювання великого потоку переселенців [41].

4) етап поєднання (2005–2015 рр.), що включає як жорсткий контроль нелегальних переселенців, так і соціальну підтримку зареєстрованих осіб. Стабілізація ситуації, розвиток диференціації категорій переселенців, розширення спектру консультативних соціальних послуг переселенцям;

5) етап перебудови (2016–2023 рр.), що передбачає вдосконалення існуючої системи допомоги через її неефективність, відсутність координації між різними організаціями та установами.

Масовий потік переселенців ознаменував зміну в системі отримання документів, що засвідчують особу та наявних пільг для цієї категорії населення [43].

Рисунок 1.2 Етапи становлення системи соціальної допомоги переселенцям

Якщо ж говорити як про методи пізнання, важливо грамотно використовувати сучасні методи соціального вивчення різних категорій населення і розвивати понятійно-категоріальний апарат у цій сфері. Існуюча в Україні система допомоги переселенцям зазвичай поділяється на класичні форми праці та некласичні [42].

Під класичними формами розуміються загальноприйняті форми допомоги переселенцям, які активно використовуються в технологіях соціальної роботи. Їх можна розділити на два розділи:

1. За кількістю учасників: особистісно-індивідуальні форми роботи передбачають процес активного впливу на особистість, що має на меті стимуляцію діяльності клієнта, аналіз життєвої ситуації, а також колективні (групові) форми роботи з переселенцями, спрямовані на сприйняття групових цінностей усієї категорії населення, залучення до рішення як власних, так і загальних проблем.

У групових формах допомоги існує спрямування осмислення існуючих у державі форм підтримки. Також групова соціальна робота має ряд особливостей: диференціація за статевими та віковими критеріями, за конкретною цільовою аудиторією (біженці, вимушені переселенці, особи без громадянства), за спрямованістю конкретної групи (медичні послуги, освіта, працевлаштування тощо), за характером програми (консультація чи діагностика), а також за характером взаємодії в групі (конфліктне, сімейне, дружнє та інше) [41].

2. За формою: суспільно-державні та інституційні [43].

Рисунок 1.3 Класичні форми допомоги переселенцям

Некласичними формами роботи з цією категорією населення називають процедури вивчення, діагностики, тренінги та різні форми психотерапії, такі як: ігрова терапія, арт-терапія, ізотерапія, кінотерапія і так далі) [43].

Якщо говорити про методи надання допомоги переселенцям, то їх класифікують на 2 типи: теоретичні та практичні методи. Практичні методи також класифікують як професійні та етнічні. До цієї категорії методів відносимо біографічний (дослідження індивідуальних документів клієнта) [7].

Цей метод, залежно від ситуації, може використовуватися як інтерв'ю. Теоретичними методами соціальної підтримки з переселенцями вважаються загальнонаукові методи, такі як порівняння, ідеалізація, узагальнення, аналіз, дедукція, індукція. Однак можна сказати, що ці методи застосовуються і в практичній діяльності фахівців, але в непрямій формі [42].

Існують також такі методи соціальної роботи переселенцями:

1) соціологічні методи, що включають теоретичне дослідження проблем клієнта (наприклад, методи соціальної статистики, що використовуються для оцінки ефективності різних соціальних програм та методи збору та аналізу інформації, які використовуються в соціальному прогнозуванні, проектування подальшого розвитку клієнта);

2) соціально-економічні способи, які сприяють вирівнюванню матеріального добробуту переселенців і використовуються для профілактики соціального утримання, криміналізації населення і бідності (наприклад, спосіб організації соціального партнерства, самозайнятність населення);

3) правові методи;

4) психолого-педагогічні, що сприяють процесу нормалізації поведінки за допомогою комплексу виховних заходів (бесіди, диспути, дискусії, групові збори тощо);

5) медико-соціальні методи, що реалізують надання допомоги через оздоровчі заходи (догляд за особами з порушеннями здоров'я, лікувальна фізкультура, пропаганда здорового способу життя та інше);

6) соціально-культурні методи, що передбачають соціальну адаптацію через залучення осіб до історичної спадщини та певних культурних традицій (просвітницька робота, клубна робота, культурно-масові заходи);

7) методи емпіричного дослідження (аналіз документів, опитування, контент-аналіз, біографічний метод, спостереження);

8) методи посередництва та вирішення конфліктів, що допомагають налагодити взаємозв'язки між об'єктом роботи, спеціалістом та різними організаціями.

Слід зважити на те, що міждисциплінарний характер сучасної соціальної роботи дозволяє фахівцям застосовувати сукупність методів роботи на практиці, оскільки вони є взаємодоповнювальними [42].

Практична соціальна робота з переселенцями проводиться за такими основними напрямками: соціального, соціально-психологічного, соціально-педагогічного, соціально-правового, медико-соціального, фінансового, соціально-економічного, матеріального, соціально-інформаційного та соціально-трудоного [24].

Технологія соціальної роботи з переселенцями передбачає не лише систему надання допомоги окремим індивідам та групам, які в результаті міграції опинилися у складній життєвій ситуації, а й реорганізацію соціального середовища, облік ситуації, характер потоків, їх категорій. Державні та регіональні програми в Україні відображають прямі та непрямі методи роботи з переселенцями у питаннях регулювання міграційних процесів. Так, прямі методи регулювання включають розподіл переселенцям за різними критеріями, встановлення квот щодо розміщення переселенців у регіонах України.

Непрямі методи впливу передбачають безперешкодну міграцію населення територією країни, створення трудових можливостей для переселенців тощо.

Існуючі в Україні програми спрямовані на адаптацію переселенців, сприяння в отриманні документів, залучення до культурного життя країни.

Підсумовуючи, можна резюмувати, що вітчизняний досвід демонструють: виключно спільна діяльність усіх рівнів державної влади, а також різних недержавних громадських організацій здатна надати грамотну систему допомоги переселенцям. Слід також згадати, що до ефективної адаптації необхідне включення самих переселенців, актуалізація їхнього власного потенціалу. Грамотна система допомоги та підтримки переселенців має будуватися на комплексному впливі держави та недержавних організацій на всі сфери життєдіяльності, що має на меті захист та забезпечення прав і свобод як корінного населення, так і переселенців.

Система соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні охоплює широкий спектр форм і методів, спрямованих на їх різноманітні потреби та вразливі верстви населення. Завдяки доступу до базових послуг, житловій допомозі, можливостям існування, психосоціальної підтримки та правовому захисту вживаються зусилля для пом'якшення проблем, з якими стикаються ВПО, та сприяння їх інтеграції в нові громади. Співпраця між урядом, неурядовими організаціями та міжнародними партнерами є життєво важливою для забезпечення ефективності та сталості цих ініціатив підтримки. Для подальшого вдосконалення системи соціальної підтримки ВПО та сприяння їх добробуту та стійкості необхідні постійні зобов'язання та інновації.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПРАКТИК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1 Аналіз пріоритетів сучасної європейської міграційної політики у сфері соціальної адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб по території Євросоюзу

Протягом багатьох років Європейський Союз залишалася привабливим місцем для внутрішніх мігрантів, куди ще з другої половини минулого століття ринув потік людей з Румунії, Болгарії, країн Балкан та інші, які бажають набути економічного добробуту або спробувати втекти від політичного конфлікту. ВПО можуть переїхати до іншої країни з політичних, економічних чи інших причин. Багато хто дотримується цього, використовуючи офіційні юридичні канали та дотримуючись правил проживання в країні призначення. У громадських дебатах Європи вони називаються легальними мігрантами. Інші, які часто не відповідають вимогам легальної міграції, належать до так званих нелегальних мігрантів.

Ті, хто переміщуються по ЄС з числа нелегальних мігрантів – насамперед тікають від війни чи від політичних, етнічних чи релігійних переслідувань, як,

наприклад, з Балкан, і називаються політичними переселенцями. Вони мають особливий правовий статус у рамках Женевської Конвенції про статус переселенців 1951 року. Ті ж, хто приїжджає до ЄС як нелегальні мігранти, насамперед для покращення соціально-економічного становища, називаються економічними мігрантами, або навіть економічними переселенцями. Ці економічні мігранти не мають захищеного статусу у міжнародному праві порівняно з політичними переселенцями. Так, наприклад, до 40% нелегальних мігрантів у Німеччині у липні 2022 року були вихідцями з балканських країн, де не було серйозних конфліктів [7].

Постійне, мало контрольоване збільшення кількості переселенців, які переїздять по країн Євросоюзу, призвело до настання так званої європейської міграційної кризи.

Слід зазначити основні причини міграційної кризи.

По-перше, це війна в Україні.

По-друге, це конфлікти, які торкнулися таких країн, як Румунія, Болгарія та ін.

По-третє, маршрут до Європи став доступнішим. За словами самих переселенців, добиратися до країн Західної Європи стало дешевше, якщо раніше для цього потрібно було 5000\$ – 6000\$, то тепер ця сума зменшилася до 2000\$-3000\$.

По-четверте, імпульсом до пошуку притулку в країнах Західної Європи став і той факт, що такі країни, як, наприклад, Німеччина заявили про свою готовність приймати всіх переселенців.

Таким чином, ситуація, що склалася в деяких бідних країнах ЄС, змушує громадян цих країн залишати свою батьківщину в пошуках кращого життя для себе та своєї сім'ї. Істотною проблемою є те, що багато хто з цих переселенців не є вимушеними мігрантами, а є економічними мігрантами, які прагнуть до Західної Європи за стабільністю. Не дотримуються в рамках сучасної міграційної кризи і Дублінські угоди [20].

Вирішення даної міграційної кризи бачиться у веденні певної міграційної політики. Міграційна політика Європейського союзу в загальному вигляді є сукупністю принципів, норм і методів, що використовуються країнами – членами Європейського союзу з метою врегулювання міграційних процесів у Єврозоні. В даний час в Європі пропонуємо виділяти 4 моделі міграційної політики до ВПО (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Основні моделі міграційної політики у країнах Євросоюзу

Модел	Опис
Імперська модель	Передбачає, що це члени нації є об'єктами єдиної влади чи єдиного правителя. Жодна з сучасних ліберальних держав не відноситься до цього типу, за винятком, можливо, Великобританії, яка до ухвалення Національного акту 1981 р. формально керувалася цим принципом. Російська, Австро-Угорська та Оттоманська імперії – історичні представники цього типу.
Етнічна модель	Національну приналежність ґрунтують на спільності історичного коріння або спільності долі, що проявляється в єдиній мові, культурі та у приналежності до єдиної етнічної спільності. За визначенням цей тип виключає іммігрантів з самобутньою культурою та іншим родовим коріннями з-поміж повноправних членів нації. Німеччина, принаймні до останнього часу, була характерним представником цього типу. Прийняття в громадянство передбачало тут абсолютну асиміляцію, яка не допускає жодних поступок. Проте велика кількість переселенців набула статусу громадян прямо під час перетину німецького кордону. Це так звані Aussiedler, нащадки німецьких переселенців, що вирушили свого часу на схід Європи. Ставлення до них німецької влади особливо яскраво ілюструє важливість «закону походження» у цій країні.

<p>Республіканська модель</p>	<p>Визначає статус переважно приналежністю до політичної спільноти. Переселенці стають повноправними громадянами країни, якщо вони ухвалюють її політичні положення. До громадянства тут ставляться як до передумови, що сприяє інтеграції у співтовариство, а не як результат цього процесу. З деякими застереженнями до цього можна віднести, передусім, Францію. Республіканський принцип найбільш помітно відображений у «законі ґрунту», який дарує громадянство будь-якому немовляті, що народилося на французькій землі. Завдяки цьому закону переселенці іноземного походження можуть отримати громадянство відносно легко.</p> <p>Подібна політика заснована на переконанні, що французька національна культура має безмежні здібності асимілювати переселенців. Під асиміляцією мається на увазі ситуація, коли іноземне походження громадян неможливо визначити, хіба тільки за якими-небудь антропологічними ознаками або прізвищем, і ці громадяни не повинні зараховувати себе до будь-яких етнонаціональних спільнот за межами країни проживання. Проте події останніх років показали, що у даної моделі існують суттєві проблеми.</p>
<p>Мультикультурна модель</p>	<p>Заснована ідея про те, що культурні відмінності всередині суспільств - допустиме явище. Переселенці тут є повноправними користувачами системи освіти, учасниками ринку праці та житла, а також повноправними учасниками демократичного процесу ухвалення рішень. Для цієї моделі пріоритетним завданням є досягнення рівності перед законом, і тут практично всі засоби хороші. Багато в чому це забезпечується за допомогою нескладних законів про громадянство, але держави, які дотримуються цієї моделі, можуть безпосередньо зрівнювати приїжджих іноземців і місцеве населення в політичних і цивільних правах. У Нідерландах, наприклад, наділяють місцевим виборчим правом громадян, які легально проживають у країні понад п'ять років. Однак право голосувати і виставляти себе як кандидат на національних виборах залишається все ж таки винятковим привілеєм громадян цієї країни. Тут проводиться, крім того, конкретна політика, націлена на інтеграцію переселенців та їхніх дітей, де інтеграція має на меті забезпечення рівного доступу до ресурсної та інституційної системи.</p> <p>Ця політика немає нічого спільного з асиміляцією, навпаки, створюються умови для інституціоналізації іммігрантської культури та релігії.</p> <p>Цю політику і можна назвати політикою інтеграції (стан інтеграції можна визначити, як ситуацію, коли переселенці та їхні нащадки займають у суспільстві ті самі позиції, що й корінне громадянське населення, враховуючи такі параметри порівняння, як вік, стать, рівень освіти тощо)</p>

Слід зазначити, що політика сучасних європейських держав орієнтована на формування політики, що сприяє легальній міграції та обмежує нелегальні переміщення осіб, на спрощення правил в'їзду висококваліфікованих фахівців та науковців, на інтеграцію всіх переселенців, які там проживають, а також на створення єдиного правового поля щодо врегулювання питань міграції, інтеграції та етнічного різноманіття.

Водночас кожна з держав має власні внутрішні проблеми, пов'язані з міграцією, та зосереджена на пошуку шляхів їх вирішення. Різноманітність цих проблем зумовлено серед іншого культурними та історичними факторами. Для Франції найгострішими залишаються питання «ісламізації приїжджого населення» та взаємин із колишніми колоніями, що стали причиною обережного підходу Франції до одноманітної загальноєвропейської політики гармонізації міграційних потоків усередині ЄС. Іспанія, Італія та Португалія у свою чергу стурбовані боротьбою з усіма формами міграції, що наростає. Проте з погляду ЄС за всіх особливостей кожної держави немає такої проблеми, яка була б суто «французькою», «німецькою» чи «іспанською»: всі труднощі держав є загальноєвропейськими, відповідно розробляти методи їх вирішення необхідно також на загальноєвропейському рівні [17].

В даний час регулювання міграційної кризи, спричиненої економічною та політичною нестабільностями у ряді країн ЄС стало одним із ключових завдань у діяльності Європейського союзу. Контроль за збільшенням числа переселенців проводиться, однак зростання їх числа все ж таки продовжується, у зв'язку з чим, можна вважати, що основним напрямом міграційної політики, що вимагає ретельного аналізу та вдосконалення, є напрям у галузі роботи з людьми, що вже приїхали, тобто робота в області їх соціальної адаптації та інтеграції [5].

Основними принципами сучасної європейської політики у сфері соціальної адаптації та інтеграції ВПО є:

1. Принцип солідарності.
2. Принцип розселення переселенців.

3. Принцип проведення обов'язкової роботи з поступової соціальної адаптації ВПО.

Розглянемо ці принципи докладніше:

Принцип солідарності. Одним із головних принципів політики є принцип солідарності, який виявляється у повазі до природних прав людини, у координації політичних і громадських сил у вирішенні міграційного питання. На думку Жан-Клода Юнкера, для досягнення солідарності потрібна «колективна відповідальність» Європи [22].

Принцип розселення переселенців єврозоною. 22 вересня 2015 року країни-члени Європейського союзу ухвалили рішення про надання національних квот у Європі. Цей принцип було розроблено з метою зменшення міграційного тиску в таких країнах, як Німеччина, Італія та Франція. При розселенні переселенців враховувалися такі економічні та демографічні показники, як ВВП, населення, рівень безробіття та кількість вже розглянутих заяв про надання притулку в державах, що входять до членства Європейського Союзу.

Європейський Союз має широку нормативну правову базу, за допомогою якої він здійснює розподіл переселенців у Європі. Наразі реалізується регламент «Дублін-3», переглянутий та змінений країнами-членами Європейського союзу. Дія Регламенту "Дублін" поширюється на такі країни: Великобританія, Польща, Ісландія, Чеська Республіка, Австрія, Португалія, Ірландія, Данія, Бельгія, Румунія, Італія, Естонія, Болгарія, Словаччина, Латвія, Фінляндія, Кіпр, Словенія, Литва, Франція, Іспанія, Люксембург, Німеччина, Швеція, Мальта, Греція, Швейцарія, Норвегія, Угорщина, Нідерланди.

Крім Дублінської угоди ЄС дотримується Конвенції про статус переселенців 1951 року, яка є головним законодавчим актом у встановленні статусу та прав переселенця. Відповідно до ключових положень правового акта, головним апаратом у регулюванні ситуацій з ВПО є державні структури влади. Вони повинні зберігати права та свободи ВПО, та заодно стежити за

створенням такого правового становища, яким користуються всі переселенці, які прибули у чужу країну на загальних підставах [14].

Принцип проведення обов'язкової роботи з поступової соціальної адаптації переселенців у Європі. Більшість переселенців, що прибувають до Західної Європи, відносяться до різних етнічних громад, які мають свою культуру, своє історичне минуле. Європейський Союз надає фінансову підтримку країнам-членам, які розробляють та проводять низку заходів, спрямованих на адаптацію ісламу до сучасних, демократичних цінностей. Насамперед переселенцям надаються посібники. Відповідно до Європейського законодавства, той, хто запросив притулок на період розгляду своєї справи, має право легально жити, вчитися, працювати в країнах Західної Європи, отримувати допомогу (до 550 євро на місяць на людину залежно від країни).

Влада Нідерландів закликає переселенців брати участь у громадських заходах, що сприяють вивченню писаних та неписаних правил, норм поведінки у суспільстві. Місцева система передбачає соціальну допомогу у вигляді безкоштовних курсів з вивчення голландської мови, але з однією умовою: якщо ВПО не докладатимуть зусиль, займатимуться і намагатимуться адаптуватися до сучасного суспільства, то держава може накласти на них санкції [22].

Кожен переселенець отримує від уряду кредит 10 тисяч євро на оплату курсів мови. Після трьох років навчання, якщо людина успішно складе іспит, кредит їй списують. Якщо іспит не складено, доведеться повертати гроші державі [25].

Німеччина є одним із лідерів за кількістю переселенців, які прийняли за останні роки. Точної цифри немає. Проте з початку вересня 2021 року до кінця липня 2022 року комп'ютерна система EASY зареєструвала 900 623 особи. EASY розшифровується як Erstverteilung der Asylbegehrenden (первинний розподіл бажаючих отримати притулок - нім.). У цій системі переселенці, що прибувають до Німеччини, фіксуються анонімно, без імен і паспортних даних. Тому можлива, наприклад, подвійна реєстрація. До того ж частина тих, хто перетнув кордон, могла виїхати потім до інших країн Західної Європи. Саме

тому ця держава активно розробляє проекти, покликані забезпечити інтеграцію переселенців у розвинене суспільство. Ця країна приділяє велику увагу навчанню мови, переселенцям часто пропонують інтенсивні курси. У середньому переселенцям дають 600—900 годин мови, і це набагато більше, ніж в інших країнах ЄС [14].

Таким чином, наразі Євросоюз прагне сформувати єдину ефективну систему політики, яка включає підсистему ефективної соціальної адаптації переселенців. Проте її створенню заважає той факт, що кожна держава Євросоюзу стикається з індивідуальними проблемами, пов'язаними з цими процесами. Загальною проблемою для всіх є те, що доки переселенці не пройдуть процедуру соціальної адаптації в новій країні, вони не будуть її повноправними членами, а отже, і не будуть приносити до неї жодної культурної та економічної користі. Тому ключовим напрямом спільної європейської політики та політики окремо взятої держави має бути напрям соціальної адаптації та інтеграції ВПО, яка повинна ґрунтуватися на наступних пріоритетах:

- проведення соціальної адаптації у формах, придатних для приймаючої держави;

- проведення соціальної адаптації в індивідуально орієнтованих формах для людей з різних країн (з урахуванням їх індивідуальних національних особливостей).

Загалом сучасна європейська політика у сфері соціальної адаптації та інтеграції ВПО на території Євросоюзу будується на основі роботи державних та недержавних організацій. До державних організацій належать Посольства та Консульство окремо взятих країн, а також центри, організовані цими посольствами. Одним із таких центрів є центр CADA у Франції. Державні організації формують загальну систему політики у країні. За підсумками цієї політики діють і недержавні організації.

У кожній країні Євросоюзу свої державні та недержавні організації, які займаються соціальною адаптацією переселенців. Наприклад, державні

організації, що існують нині у Франції та контролюють ситуацію з ВПО в країні, такі:

1. Міністерство внутрішніх справ, що включає Управління з громадянських свобод і Центральне управління прикордонної поліції, яке входить до структури Генерального управління Національної поліції. Управління прикордонної поліції здійснює контроль потоків та боротьбу з нелегальною міграцією;

2. Міністерство з соціальних справ, праці та солідарності включає такі організації та служби, що займаються проблемами ВПО:

- ADRI (Агентство з розвитку міжнародних культурних відносин). Здійснює підтримку при інтеграції іноземних громадян у суспільне, культурне та економічне життя Франції. Ця організація надає інформацію, розробляє освітні програми та надає технічні засоби для їх реалізації працівникам соціальних служб, муніципалітетів, добровільних асоціацій та інше;

- FASILD (Фонд сприяння та підтримки, інтеграції ВПО та боротьби з дискримінацією). Діяльність Фонду спрямована на інтеграцію переселенців та членів їхніх сімей до французького суспільства, а також на боротьбу з дискримінацією;

- SSAE (Соціальна служба допомоги емігрантам), надає соціальну спеціалізовану допомогу ВПО;

- ASSFAM (Асоціація соціальної допомоги ВПО), здійснює спеціалізовану діяльність щодо переселенців усіх національностей та членів їхньої сім'ї;

- DPM (Управління з питань народонаселення та міграції), забезпечує вирішення проблем, пов'язаних із отриманням громадянства;

- OMI (Відділ міжнародної міграції). Ця державна установа, що відноситься до Міністерства праці та солідарності, відповідає за наймання іноземних робітників. Крім того, відділ займається організацією набору робітників, у тому числі і іноземців, у Франції для подальшої роботи за кордоном.

3. Міністерство закордонних справ, відповідальне за міжнародні договори та французьких громадян за кордоном.

4. Міністерство юстиції включає Управління з цивільних справ, яке поряд з іншими Міністерствами поділяє відповідальність з питань надання громадянства.

Три установи працюють у безпосередньому контакті з ВПО:

1. «Фонд соціальних процесів». Його дії спрямовані на інтеграцію ВПО та надання субсидії організаціям приватного сектору, з метою надання допомоги переселенцям у галузі мови, житлового будівництва та ринку праці.

2. «Національне бюро з питань ВПО». Заклад, що займається новоприбулими переселенцями, їх орієнтацією, а також початковим медичним оглядом.

3. «Бюро із захисту переселенців та апатридів» (Office français de protection des réfugiés et des apatrides)). Займається визнанням іноземних переселенців. Якщо статус не затверджено, агентство пропонує та здійснює депортацію переселенців.

Одним із державних завдань у сфері сприяння адаптації та інтеграції переселенців є вдосконалення взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, що сприяють адаптації та інтеграції переселенців. Тим самим громадські організації стають одним із основних партнерів держави у сфері адаптації.

Неурядові організації виступають як рівноправний і найважливіший суб'єкт адаптаційних процесів. Недержавні організації, чиєю цільовою групою є переселенці, у своїй діяльності мотивовані різними підходами. В обстановці широких суспільних роздумів навколо ВПО проблем цілком обґрунтовано, що некомерційний сектор диференційовано, розставляє акценти, формуючи свою діяльність.

У сфері соціальної підтримки переселенців виділяють такі основні поля діяльності соціально-орієнтованих некомерційних організацій:

- експертна та аналітична діяльність у галузі міграційних процесів;

- юридична підтримка та правове консультування різних категорій – методична підтримка організацій, які працюють з переселенцями;
- протидія ксенофобії та пропаганда принципів толерантності серед приймаючого населення;
- сприяння адаптації представників спільноти;
- гуманітарна чи особистісна (індивідуальна) допомога, у тому числі фінансова підтримка, надання харчування, засобів особистої гігієни.

Загалом у Євросоюзі збудовано систему соціальної адаптації та інтеграції ВПО на території країн Євросоюзу. Однак, для її оптимізації доцільним є аналіз наявних практик соціальної роботи з переселенцями в країнах Євросоюзу, вичленування кращих їх елементів та синтез у єдину систему соціальної роботи.

2.2 Дослідження основних проблем та перспектив розвитку сучасних практик соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами у країнах Євросоюзу

Нині у країнах Євросоюзу приділяється велика увага соціальній роботі з ВПО. Існують загальноєвропейські пріоритети у цій роботі, проте кожна країна вибудовує індивідуальну програму дії у напрямі соціальної роботи, яка відповідає специфічним особливостям окремо взятої держави. Тому для вибудовування найбільш оптимальної системи соціальної роботи доцільно розглянути досвід кількох держав, що дозволить виділити в цьому досвіді найбільш позитивні та негативні моменти.

У Німеччині основною організацією, що відповідає за соціальну роботу в країні, в цілому є Німецький союз державного і приватного піклування.

За статутом, затвердженим зборами членів Союзу 2 жовтня 1991 р. у Хейльбронні, головна мета спілки — втілення ідей соціальної роботи, особливо там, де йдеться про державну, громадську та приватну соціальну підтримку, допомогу молоді та охорону здоров'я. Його основними завданнями є висування ініціатив у галузі соціальної політики, вироблення практичних рекомендацій щодо здійснення державної, громадської та приватної соціальної роботи; експертна діяльність у галузі соціального права; створення інформаційного банку спеціалістів; підвищення кваліфікації провідних кадрів та співробітників у соціальній сфері, підтримка значущих для соціальної роботи наук; вивчення досвіду та оцінка розвитку соціальної роботи в інших країнах, розвиток міжнародного співробітництва та обміну досвідом; видання праць та інших публікацій із питань соціальної сфери.

У Німеччині на даний момент існує велике безробіття серед ВПО (особливо у невеликих та середніх містах). Тому і є така соціальна система, яка виплачує гроші безробітним та незаможним. Соціальну допомогу в Німеччині, а також допомогу в пошуку роботи можна отримати в такій організації, як Arbeitsamt Agentur für Arbeit | Jobcenter. Ця система дуже добре розвинена в Німеччині і багато хто нею користується.

Розглянемо деякі терміни, пов'язані з цією тематикою:

- Sozialgeld – посібник для непрацевдатних;
- Arbeitsamt – організація з працевлаштування;
- Jobcenter – центр працевлаштування;
- Sozialhilfe / Hartz IV — соціальна допомога в Німеччині/ посібник з безробіття;
- Empfänger der Sozialhilfe – одержувач соціальної допомоги;
- Bildungs- und Teilhabepaket (BuT) — пакет соціальної допомоги для дітей та підлітків із малозабезпечених сімей на потреби освіти та соціальної адаптації.

Соціальну допомогу платять практично всім людям, хто потребує грошей, кому не вистачає на прожитковий мінімум. Але щоб її отримати потрібно,

надати велику кількість паперів, заповнити заяву на цю допомогу і пройти співбесіду зі співробітником цієї організації. Потім уже співробітник вираховує ту суму, яку слід виплатити людині, яка її потребує.

"Empfänger der Sozialhilfe" або "Harz IV Empfänger" - одержувач соціальної допомоги.

Кожен десятий у Німеччині отримує соціальну допомогу Harz IV чи Sozialgeld. ВПО отримують менше грошей, ніж німці, які беруть участь у цій програмі.

Торкнемося плюсів отримання соціальної допомоги у Німеччині. Насправді можна спокійно жити і не працювати в Німеччині, отримуючи ці соціальні гроші. Але такі люди вже сприймаються суспільством негативно.

Harz IV або Sozialgeld зазвичай покривають усю вартість оренди квартири. Якщо квартира коштує 200-300 євро, то соціальна допомога все покриває. Але якщо квартира коштує 350-400 євро, то 300 євро покривають за допомогою держави, а решту доведеться доплачувати самостійно.

Також на прохання видадуть картку, за якою у людини будуть пільги на транспорт, на басейн, музеї, зоопарки, заняття в музичній школі. Якщо сім'я на соціальному забезпеченні, то також йде допомога дітям. Можуть надати безкоштовну освіту, курси.

З мінусів можна виділити те, що ВПО потрібно буде кожні півроку продовжувати свою заяву на соціальну допомогу. Соціальні організації контролюють усі рахунки отримувачів соціальної допомоги. Потрібно буде писати Bewerbung у різні фірми і також звітувати та показувати відмови у роботі. Багато хто просто приходить на співбесіду заради розпису про те, що він там був і йому відмовили. Ще, мінус щодо квартирної питання: у програмі намагаються підібрати квартири з мінімальними умовами проживання [2].

В цілому, можна відзначити, що, незважаючи на всі свої плюси, німецька соціальна система розслабила народ, люди полінувалися, їм легше прийти в організації з надання соціальної допомоги та отримати соціальні гроші, ніж

влаштуватися на роботу. Через це безробіття зростає щороку у Німеччині. Люди не хочуть нічого робити, знаючи, що вони все одно матимуть гроші на життя.

Щодо Великобританії, то всіма питаннями соціального забезпечення ВПО тут займається Національна служба підтримки політичних переселенців. Насамперед вирішуються питання щодо надання житла та коштів для купівлі продуктів харчування. Для отримання такої підтримки необхідно звернутися до NASS із письмовою заявою. Співробітники добровольчих організацій допоможуть ВПО оформити заяву про надання матеріальної підтримки та дадуть відповідь на питання, які є у переселенця. Співробітники Home Office та імміграційних служб видадуть ВПО контактні телефони та адреси цих організацій.

Спочатку переселенцю надаються кошти для існування та житло. Теоретично ВПО може бути надано житло у будь-якому місці королівства. Незважаючи на те, що за переселенцем не залишають право вибору, проте ВПО може вплинути на це, надавши NASS, наприклад, відомості про стан здоров'я. В One-stop shop за місцем проживання переселенцю підкажуть, як дістатися виділеного місця проживання та видадуть ваучери на придбання продуктів харчування та інших життєво необхідних товарів. Ваучерну книжку буде надіслано на домашню адресу ВПО поштою. Переселенець має прийти з цією книжкою до поштового відділення, де йому видадуть ваучери. На кожному ваучері буде вказано ім'я ВПО, дата закінчення терміну дії та номер телефону бюро допомоги, що працює цілодобово. Сума ваучера залежатиме від віку та наявності дітей-утриманців. ВПО зможе розплачуватися цими ваучерами у супермаркетах. Переселенцю не даватимуть здачу під час оплати за товари ваучерами. На додаток до ваучерів ВПО щотижня отримуватиме 10 фунтів стерлінгів готівкою у вигляді окремого ваучера, який можна обміняти на реальні гроші у поштовому відділенні. Якщо прийняття рішення щодо заяви про надання притулку займає понад шість місяців, то переселенець отримує 50 фунтів стерлінгів на купівлю одягу та інших речей, які потребують заміни.

Підсумкові суми виплат становитимуть від 28 до 36 фунтів стерлінгів на людину. Відповідно від 84 до 104 фунтів на сім'ю із 3-х осіб на тиждень.

У тому районі, де житиме ВПО, є бюро послуг для прохачів політичного притулку, яке називається "One - stop shop". Ці бюро заснуються спеціальними агентствами у різних частинах королівства. Співробітники "One - stop shop" виконують також функції помічників прийомної. "One-stop shop" зобов'язаний повідомити переселенцю, які соціальні послуги доступні ВПО.

Прохач політичного притулку має право на безкоштовне медичне обслуговування у системі Національної служби охорони здоров'я – National Health Service (NHS). NHS забезпечує лікування та профілактику захворювань (включає допомогу зубного та інших спеціалізованих лікарів, перевірку зору та обслуговування у консультаційних клініках сім'ї та шлюбу).

У Сполученому Королівстві освіта дітей віком від 5 до 16 років є обов'язковою. Закон зобов'язує всіх батьків влаштовувати своїх дітей до шкіл до досягнення ними 16 років або організувати їх освіту за межами школи. Освіта у державних школах - безкоштовна, яким би не був їхній імміграційний статус. Діти у школі безкоштовно харчуються (сніданок, обід, вечеря).

Для тих прохачів політичного притулку, які прагнуть вивчити англійську мову, набути нових професійних навичок або вдосконалити рівень освіти існує безліч навчальних курсів. Такі курси організуються коледжами подальшої освіти, навчальними центрами для дорослих, університетами, організаторами професійної підготовки та громадами.

Прохач політичного притулку спочатку не має права працювати. Однак, якщо заявник на притулок не отримує рішення за своєю заявою про надання притулку протягом шести місяців, то можна подати запит до Home Office заяви про видачу дозволу на роботу [11].

Щодо Франції, то основними правовими джерелами, що регулюють ВПО, є:

- Женевська Конвенція від 28 липня 1951 року про статус переселенців;

- Нью-Йоркський протокол від 31 січня 1967 року про статус переселенців;
- Конвенція про захист прав та основних свобод людини від 4 листопада 1950 р.;
- Конвенція про визначення Держави, яка несе відповідальність за розгляд прохання про притулок, поданого в одній із держав-членів Європейського Співтовариства, підписана в Дубліні 15 червня 1990р.;
- Конституція від 27 жовтня 1946 р. (преамбула);
- Постанова № 45-2658 від 2 листопада 1945 р., виправлена, про умови в'їзду та перебування іноземців на французькій території;
- Закон № 52-983 від 25 липня 1952 р. про право отримання притулку;
- Указ № 98-503 від 23 червня 1998 р. виданий з метою застосування закону № 52-983 від 25 липня 1952 р. про право на отримання притулку, що обумовлює територіальний притулок;
- Указ № 46-1574 від 30 червня 1946 р., який регламентує умови в'їзду та перебування іноземців на французькій території.

У Франції надання статусу ВПО належить до компетенції OFPRA (Office français de protection des réfugiés et apatrides). Якщо людина приїхала до Франції, то незалежно від того, приїхала вона легально чи нелегально, їй необхідно піти в префектуру, щоб отримати досьє прохача притулку (OFPRA) - це заява для осіб, які шукають притулок у Франції. У досьє необхідно відповісти на всі запитання та надати повну особисту інформацію. Також необхідно пояснити у подробицях, чому людина просить політичного притулку у Франції. Історія про життя ВПО та переслідування, яких він зазнав, є центральною та найважливішою частиною процедури визначення статусу. Уся ця інформація має бути перекладена французькою мовою та надіслана разом з досьє в OFPRA поштою рекомендованим листом. Участь адвоката на даному етапі не є обов'язковою, але настійно рекомендується для якісної підготовки та подачі досьє в OFPRA. Розгляд досьє в OFPRA може тривати загалом один рік. Для

перевірки наданої ВПО інформації його можуть викликати в OFPRA для інтерв'ю в присутності перекладача.

Якщо особа, яка шукає притулок, отримує відмову з OFPRA, вона має можливість протягом місяця з дати отримання відмови, подати апеляцію до CNDA (Cour nationale du droit d'asile – Національний суд з прав переселенців). Апеляція має бути написана французькою мовою та подана мігрантом особисто. Рекомендується звернутися за допомогою до кваліфікованого адвоката, оскільки лише 15-20% від поданих апеляцій задовольняються у CNDA. Під час розгляду апеляції адвокат представляє інтереси апелянта, і йому обов'язково надається можливість виступити. У разі позитивного рішення OFPRA або CNDA, мігрант набуває статусу ВПО у Франції.

Статус ВПО дозволяє легально жити у Франції. Переселенець отримує посвідчення особи (carte de séjour) на десять років, право їздити до всіх країн, крім тієї, з якої він утік, а також право працювати у Франції. ВПО також має право на отримання грошової допомоги, безкоштовне медичне обслуговування, надання житла, безкоштовний дитячий садок, безкоштовний проїзний на громадський транспорт, допомога на харчування та одяг. Статус ВПО, отриманий у Франції, дає право на довготривале проживання у країні, комфортне та безпечне. Можливість працювати, яка не завжди є при оформленні візи.

Згідно зі статистикою, майже тридцять відсотків громадян Франції - це переселенці. Тому ставлення до ВПО дуже терпиме. Кількість іноземців, які шукають у Франції, зростає з року в рік. У Франції найбільший відсоток позитивних відповідей на прохання щодо надання притулку для громадян України. Бажання людей стати жителями цієї країни цілком зрозуміле, оскільки набуття статусу ВПО відкриває перспективи набуття громадянства нової держави.

Спочатку переселенці отримують переваги:

1. Після того, як була подана заява на статус ВПО, легально прибулих громадян поселяють на тиждень у готель, а потім в окреме житло. Мінімальна

площа на людину – 20 м². Сімейний гуртожиток дадуть орієнтовно за півроку. А після надання статусу можна отримати окрему квартиру і квартплата за неї буде мінімальною.

2. У спеціальних центрах надається безкоштовне харчування, медична допомога. Бажаючі можуть вивчати мову. Видаються предмети особистої гігієни, одноразово компенсується покупка одягу.

3. Для отримання посвідки на проживання вимушеними переселенцями не потрібне знання законів та мови, процедура та час її оформлення скорочується. Стати повноправним громадянином можна лише за п'ять років.

4. Отримавши статус, переселенцю дозволяється перевезти до себе сім'ю. Оформивши французький закордонний паспорт, можна подорожувати по всьому світу.

Але величезним мінусом є заборона працевлаштування на період ухвалення рішення. У цей час ВПО можуть залучити до роботи з благоустрою соціального центру чи міста. Але якщо його зловлять на нелегальній діяльності, то можуть вислати з країни. Клопотання на оформлення дозволу на працевлаштування подається лише через дев'ять місяців з дня подання заяви.

Допомога надається ВПО, до яких може бути застосований один із видів захисту, описаний у таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Види соціального захисту у Франції

Конституційний притулок	Передбачає захист переслідуваних у країні вільнодумних громадян. Випадки гонінь мають бути підтвержені документально. Держава проживання відмовляється чи не бажає надавати заявникові заступництво. Його дії на батьківщині мають бути спрямовані на
-------------------------	---

	розвиток демократії. Найчастіше на нього претендують журналісти, письменники та художники, тобто люди творчих професій
Політичний притулок	Громадян переслідують за політичні погляди та дії, які не визнані законом Франції злочинами
Присвоєння статусу ВПО	Процес регулюється Женевської конвенцією, стан якого було адаптовано під законодавство Франції. Після його отримання особа може оформити десятирічний дозвіл на проживання
Допоміжний захист	Надається претендентам, які можуть зазнати тортур і жорстокого поводження, смертної кари, ризику для життя (наприклад, через збройний конфлікт). Отримати її можна лише на один рік, але дозволяється продовжити у разі потреби
Статус апатриду	Людина може залишитися без громадянства у разі, якщо сама відмовилася від нього або була позбавлена державою, не отримала її при народженні або її країна перестала існувати. Проживши у такому статусі три роки, оформити ВНП на 10 років.

Для отримання статусу ВПО вагомим підґрунтям є військові конфлікти та бойові дії в країні претендента. Соціальна допомога у Франції може виражатися у наданні житла, фінансової та медичної допомоги. Ці види соціальної допомоги, що оплачується державою, залежать від статусу людини, від виду дозволу на проживання та його терміну дії. Прохання про територіальний притулок дає право лише на проживання та на медичну допомогу; Держава не передбачає жодних специфічних заходів щодо надання житла, ні матеріальної допомоги, які існують для тих, хто просить конвенційний притулок [22].

Житло у Франції може надаватися у таких видах:

1) Термінове надання житла. Можна знайти короткочасний притулок у різних центрах безпритульних. Ці центри приймають лише на ніч. Тривалість притулку не однакова в залежності від центру, але залишається все ж таки дуже недовгою (кілька днів). Існує безкоштовний номер телефону, 115, яким можна дзвонити в будь-який день з будь-якого телефонного автомата.

2) Притулок у приймальному центрі. Доступ до одного з цих притулків, розташованих по всій території Франції, дозволено лише тим, хто попросив конвенційний притулок. У Франції існує два види центрів притулку:

- транзитні центри: вони призначені для тих, хто просить притулку на початковій стадії процедури (що розташовують, як мінімум, повісткою в префектуру). Тривалість перебування обмежена кількома тижнями. У Франції існує два транзитні центри (Creteil; Villeurbanne).

- CADA (Centre d'accueil pour demandeurs d'asile) (Центр притулку для тих, хто просить притулку). Проживання забезпечене протягом усієї тривалості процедури, включаючи можливе оскарження

3) Проживання поза центрами. Оскільки кількість місць у державних структурах обмежена, багатьом доводиться шукати інше житло.

Притулки для осіб, що не проживають в транзитних центрах або CADA, можуть отримати матеріальну допомогу:

- allocation d'attente (посібник для тих, хто очікує): це одноразова допомога в розмірі близько 150 євро на дорослого і близько 50 євро на дитину.

- allocation d'insertion (соціальна допомога): ця допомога у розмірі близько 170 євро на місяць на дорослого виплачується максимум протягом 12 місяців.

Якщо OFPRA або Commission des Recours des Refugies визнає за людиною статус ВПО, carte de resident надає йому право на роботу і користується тими ж правами, що і громадяни країни, крім цивільних прав.

В очікуванні права на соціальне забезпечення (Aide Medicale Etat або Couverture Maladie Universelle) (Державна Медична допомога або Універсальне Медичне забезпечення) людина може звернутися до лікарні, де існують Permanences d'Acces Aux Soins de Sante (PASS) (Дежурна Медична) Тут їй нададуть медичну допомогу та выпишуть безкоштовні ліки. Існує також кілька асоціацій, які надають послуги з консультації у зубного лікаря, окуліста та психолога, не вимагаючи соціального забезпечення. При Maisons du Departement (Департаментні будинки), залежно від місця проживання, часто бувають PMI (Protection Maternelle et Infantile) (Захист Матері та Дитини), які

регулярно проводять медогляди та щеплення для дітей, не вимагаючи соціального забезпечення, та Centres de Planification et Education familiale (Центри сімейного планування та виховання), призначені для жінок (інформація про протизаплідні засоби та спостереження за вагітністю).

Couverture Maladie Universelle (Універсальне медичне забезпечення). Це забезпечення надається, починаючи з подання прохання про притулок, достатньо мати повістку до префектури та довідки з місця проживання. Це дозволить покрити всі медичні та лікарняні витрати для сім'ї [23].

Таким чином, соціальна робота з ВПО – важлива складова адаптації та реабілітації переселенців, які постраждали від гонінь та отримали дозвіл на проживання в країні-укриття. У Європі багато країн готові надати притулок переселенцям, які проводять масштабні соціальні роботи, покликані допомогти для ВПО.

Соціальна робота з переселенцями має два широкі напрямки та передбачає:

1. Професійну діяльність експертів з надання допомоги для ВПО в умовах повсякденного життя для відновлення та адаптації їх здібностей щодо виконання соціальних функцій у новій країні. Соціальна робота у цьому сенсі також передбачає створення оптимальних умов проживання для переселенців, які передбачають самостійність та стабільність життя.

2. Соціальна робота – сприяння реалізації можливостей ВПО, отримання ними всіх необхідних матеріальних благ, передбаченим відповідним нормативним документом про переселенців.

На підставі різкого зростання кількості ВПО у Європі та в усьому світі, експерти роблять висновок про лояльність правової політики щодо переселенців, надаючи максимально сприятливі економічні та соціальні умови, права, роботу, можливості.

Соціальна робота з ВПО суворо регулюється владою. Переселенці одержують різні види підтримки від недержавних та державних структур. Комплексність соціальної роботи та допомоги полягає у наданні ВПО

матеріальної, психологічної, педагогічної, правової, медико-санітарної та інформаційної допомоги.

Країни ООН переселенців соціально страхують, надаючи їм фінансову та натуральну допомогу. ВПО забезпечуються посібниками, рівними мінімальному прожитковому рівню, речами, правом отримувати обід. Найголовніше, що можуть отримати переселенці – надання тимчасового житла у соціальних притулках чи гуртожитках.

Влада проводить правові просвітницькі роботи з ВПО, стежить за чітким законодавчим дотриманням інтересів, прав і свобод переселенців, у тому числі і національних прав, гарантує захист ВПО у суді, а також інших державних структурах.

Профорієнтаційна робота з ВПО – соціальна робота з переселенцями, яка ґрунтовно проводиться владою. ВПО отримують консультації щодо вибору професії, соціальні служби готові надати допомогу у пошуку вакансій та працевлаштуванні, переселенці також мають право змінити кваліфікацію.

Педагогічна робота з ВПО – інший напрямок соціальних робіт з переселенцями, яким приділяють велике значення. Передбачається комплекс послуг з оволодіння навчальними дисциплінами, переселенців активно консультують у соціальних службах з питань виховання, самовиховання, дають можливість перенавчитися.

Психологічна робота соціальних служб – невід'ємний вид робіт із ВПО, що гарантує ефективну адаптацію переселенців, включаючи консультації, надання психологічної, терапевтичної допомоги, усунення стресових станів, пережитих після переселення ВПО.

Глави держав передбачають також роботи з надання інформаційних та просвітницьких напрямів. Соціальні служби займаються різномірним інформуванням ВПО про специфіку проживання у новій країні, підвищуючи, цим, адаптацію переселенців у державі.

Загалом європейські держави вибудували свої системи соціальної роботи з ВПО. Однак ці системи вимагають постійного вдосконалення, інакше вони

почнуть працювати проти країни, розслабляючи населення, що приїжджає, і розвиваючи соціальну прірву і нерозуміння з боку місцевого населення до переселенців.

2.3 Нормативно-правові основи соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами на прикладі Франції

У Конституції 1946 р. було визнано декларація про надання статусу ВПО. На це положення Конституції 1946 є посилання в Конституції 1958, воно відображено в новій статті 53-1 Конституції, прийнятої в 1993 на основі Закону № 93-1256 від 25 листопада 1993 р. [71].

У 1952 р. у Франції було прийнято Закон № 52-893 від 25 липня, відповідно до якого створено Французьку службу захисту переселенців та апатридів (OFPRA). Прохання про надання статусу переселенця може бути подане директору OFPRA навіть після порівняно тривалого перебування у Франції. Служба перевіряє, наскільки претендент підпадає під ухвалу, передбачену ст. 1 А (2) Конвенції про статус переселенця 1951 р. та під компетенцію Верховного комісара ООН у справах переселенців. Якщо відповідно до ст. 2 § 2 Закону № 52803 від 25 липня 1952 р., особа підпадає під відповідальність Верховного комісара, то вона може бути визнана ВПО. Відмова у наданні статусу ВПО може стати підставою для подання апеляції до Управління з розгляду скарг переселенців (Refugee Appeals Board) [74].

У 1991 р. Французька служба захисту переселенців і апатридів видала спеціальний меморандум, скасовуючи надання статусу ВПО вихідцям із Польщі, Угорщини та Чехословаччини у зв'язку зі зміною політичної ситуації у цих країнах. Однак цей меморандум не виключає можливості надання статусу ВПО вихідцям із цих країн за наявності достатніх підстав і в тому випадку, коли виникає серйозна загроза безпеці та відсутня можливість захисту з боку поліції, судових органів та офіційної влади [71].

Французькі органи влади керуються положеннями ст. 33 Конвенції, яка стосується заборони висилки переселенців та їхнього примусового повернення до країн, з яких вони прибули. Пункт 2 ст. 33 зазначає, що ця постанова не може застосовуватися до переселенців, які розглядаються з поважних причин як загроза безпеці країни, в якій вони знаходяться, або засудженим вироком, що набув чинності, у скоєнні особливо тяжкого злочину і становлять суспільну загрозу для країни.

Французьке законодавство про громадянство будується за принципом "права ґрунту", яке полягає в тому, що особа, яка народилася на території країни, автоматично стає громадянином Франції. Щоправда, французький уряд дещо посилив цю процедуру, внівши поправки, згідно з якими для набуття громадянства діти мігрантів мають подавати клопотання після досягнення 16 років. Якщо така особа мала злочинне минуле або недостатньо добре володіє французькою мовою, їй може бути відмовлено у наданні громадянства [72].

Через Шенгенську угоду та Дублінську конвенцію Франція додала новий розділ у свою конституцію, конституційний закон від 25 листопада 1995 року. Цей закон передбачав випадки, коли заяви на надання притулку, подані на розгляд у Франції, можуть бути необґрунтованими. Наприклад, якщо наступ переселенців відбувається через іншу державу, то перш ніж заява буде перенаправлена до Франції, вона має бути розглянута цією країною.

У жовтні 1997 р. французький уряд вніс нові коригування в імміграційне законодавство. Було змінено закони щодо депортації нелегальних переселенців та перебування іноземців у Франції. Наприклад, було введено інститут амністії нелегальних переселенців, які проживали на території країни протягом 15 років. Також правом набуття громадянства відтепер наділяли дітей іноземців, які народилися у Франції, після досягнення ними 16-річного віку (раніше 18-річного), за умови проживання в країні протягом останніх п'яти років [73].

Було засновано спеціальний річний дозвіл на проживання, для деяких категорій переселенців (мають родичів серед французьких громадян). Це

рішення мало полегшити процедуру легалізації кількох тисяч іноземців, які прибули до країни на запрошення родичів і залишилися в ній для роботи.

Після ухвалення цих законопроектів, хоча французьке міграційне законодавство і стало більш ліберальним щодо деяких категорій переселенців, відкритою Франція не стала. 26 листопада 2003 року у Франції було ухвалено закон про контроль над імміграцією, перебування іноземців у Франції та громадянство. Цей закон передбачав створення бази даних, до якої включалися відбитки пальців і фотографій, одержуваних за допомогою контролю на кордоні та з віз. Закон продовжував максимальний термін адміністративного затримання з 12 до 32 днів. Також було збільшено санкції проти контрабандистів. Було збільшено термін, після якого чоловік-іноземець міг отримати повідку на проживання, до 2-х років (раніше цей часовий проміжок становив 1 рік).

Закон від 10 грудня 2003 року про внесення поправок до закону № 52-893 від 25 липня 1952 року щодо права на притулок встановлював передачу всіх заявок на надання притулку до Бюро із захисту переселенців та апатридів (Office français de protection des réfugiés). Цей закон створював список безпечних країн (pays d'origine surs). Відповідно до закону такими державами є країни, у яких дотримуються принципи свободи, демократії, у яких є верховенство права і свободи людини. Цей список складає Рада Бюро із захисту переселенців та апатридів (Le Conseil d'administration de l'OFPRA) [71].

Закон від 26 липня 2014 року коригував умови для висилки осіб, зазначених у статті №26, Указу № 45-2658 від 2 листопада 1945 року. Він вводив 3 причини, після яких відбувалася висилка іноземців: замах на фундаментальні засади держави; терористична діяльність; провокація на дискримінацію за національною та релігійною, статевими ознаками.

4 грудня 2014 року Державна Рада схвалила конституційне законодавство про право на притулок. Було визначено такі умови:

1. Під час розгляду заяв про надання притулку Управління у справах переселенців та осіб без громадянства має брати до уваги особисті обставини

ВПО у зв'язку з політичною ситуацією в регіоні, в країні ЄС з якої він приходить.

2. По-друге, з метою забезпечення неупередженості та незалежності членів комісії у справах переселенців (підрозділ французької судової влади), термін дії повноважень її членів має визначатися Державною радою.

18 листопада 2014 року Національні збори прийняли урядову пропозицію змінити закон 1950 про право на притулок. У новому тексті скорочується тривалість процедури до двох місяців, а також передбачається, що всі заявки будуть розглянуті до Бюро захисту переселенців та апатридів (L'Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA)) [74].

24 липня 2016 року Національні збори та сенат Франції ухвалили закон про імміграцію та інтеграцію. Цей закон був опублікований в Journal officiel від 25 липня 2016 року. Цей закон вносить певні нововведення у міграційну політику Франції. Наприклад, він передбачає створення «карти компетенції та талантів» ("la carte de séjour compétences et talents"). Ця карта дійсна протягом трьох років і може бути продовжена. Крім того, кожен іноземець у віці від 16 до 18 років, який перебуває в країну на постійне місце проживання, зобов'язаний підписати «контракт вітання та інтеграції» ("Contrat d'accueil et d'integration"). Цей контракт передбачає навчання переселенця, як мові, так і основ громадянського суспільства [72].

Закон про імміграцію та інтеграцію також посилює умови возз'єднання сімей. Іноземець має право отримати французьке громадянство лише після 18 місяців спільного проживання (раніше це термін становив 12 місяців).

Закон від 14 листопада про контроль за дією шлюбів, спрямований на боротьбу з «шлюбами з розрахунку» посилює контроль над укладенням шлюбів у Франції.

20 листопада 2017 року у Франції було ухвалено закон про питання імміграції, інтеграції та надання притулку. Відповідно до цього закону, будь-який іноземний громадянин, який подав заявку на возз'єднання сім'ї, має отримати оцінку "ступеня знання французької мови". Також закон запроваджує

на експериментальній основі до 31 грудня 2029 року використання тесту ДНК у процесі вирішення питання про возз'єднання сім'ї. Для цих випробувань вимагатимуть дозволу судді, письмова згода заявника [71].

Отже, аналізуючи дії, вжиті урядом Франції після заворушень 2015 року можна зробити висновок, що французька імміграційна політика рухається шляхом посилення закону. Це відбувається внаслідок невдач у процесі використання асиміліоністської моделі для інтеграції переселенців у Французьке суспільство.

РОЗДІЛ 3

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СИСТЕМУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Впровадження досвіду соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) у системі соціального захисту України передбачає адаптацію

успішних практик країн Європейського Союзу (ЄС) та адаптацію їх до конкретних потреб та контексту України. Ось кілька кроків, які можна зробити, щоб реалізувати такий досвід:

Оцінити поточну ситуацію: Провести ретельну оцінку існуючої системи соціального захисту в Україні та визначити прогалини та проблеми у задоволенні потреб ВПО. Ця оцінка повинна враховувати різні чинники, включаючи правові рамки, інституційну спроможність, наявні ресурси та особливі потреби ВПО.

Вивчити кращий досвід країн ЄС: дослідити та проаналізувати досвід країн ЄС щодо роботи з ВПО та соціального захисту. Визначити успішні моделі, підходи та програми, які були ефективними для підтримки ВПО. Це може включати вивчення політики, законодавства, підходів до ведення справ, соціальних послуг та механізмів координації.

Адаптація до українського контексту: адаптувати найкращі практики з країн ЄС до українського контексту. Розглянути конкретні правові, соціальні, культурні та економічні фактори в Україні, які можуть впливати на здійснення соціальної роботи з ВПО. Цей процес адаптації має гарантувати, що стратегії та втручання є здійсненними, актуальними та ефективними в українському контексті.

Розробка політики та законодавчої бази: розробити або переглянути політику та законодавчу базу для інтеграції досвіду соціальної роботи з ВПО в систему соціального захисту. Це може включати розробку законодавства, нормативних актів, інструкцій і протоколів, які чітко стосуватимуться потреб і прав ВПО, а також забезпечуватимуть їхнє включення в існуючі програми соціального захисту.

Розвиток потенціалу: підвищити потенціал соціальних працівників і відповідних спеціалістів в Україні для ефективної роботи з ВПО. Це можна зробити за допомогою навчальних програм, семінарів та ініціатив з обміну знаннями. Зосередитися на розвитку навичок, пов'язаних із веденням випадків,

оцінкою потреб, психосоціальною підтримкою, адвокацією та роботою з різними групами населення.

Посилити координацію та співпрацю: створити або зміцнити механізми координації між державними установами, організаціями громадянського суспільства та іншими зацікавленими сторонами, залученими до соціального захисту та підтримки ВПО. Сприяти партнерству та співпраці для забезпечення комплексного та скоординованого підходу до задоволення багатогранних потреб ВПО.

Надання послуг та підтримка: покращити наявність та доступність соціальних послуг для ВПО. Це може включати створення спеціалізованих центрів або підрозділів соціальних служб, які надають комплексну підтримку ВПО, включаючи допомогу з житлом, працевлаштуванням, медичною допомогою, освітою, правовою допомогою та психосоціальною підтримкою.

Моніторинг та оцінка: запровадити надійні механізми моніторингу та оцінки для оцінки ефективності впроваджених стратегій і заходів. Регулярно відстежувати вплив системи соціального захисту на ВПО, збирати відгуки бенефіціарів та вносити необхідні корективи на основі отриманих даних для забезпечення постійного вдосконалення.

Обізнаність та залучення громадськості: проводити інформаційні кампанії для сприяння розумінню та співчуттю до ВПО. Сприяти інклюзивному соціальному ставленню та боротися з дискримінацією. Заохочувати до залучення та участі громади у підтримці ВПО, зокрема через волонтерство та соціальні ініціативи.

Міжнародна співпраця та підтримка: звертатися за підтримкою до міжнародних організацій, донорів та країн ЄС для сприяння впровадженню досвіду соціальної роботи з ВПО в системі соціального захисту України. Співпрацювати з відповідними зацікавленими сторонами, щоб отримати технічну допомогу, фінансування та можливості обміну знаннями.

Впровадження досвіду соціальної роботи з ВПО з країн ЄС потребує комплексного та багатоаспектного підходу. Він передбачає вирішення правових,

політичних, інституційних та операційних аспектів, враховуючи при цьому специфічний контекст і потреби ВПО в Україні.

Постійне навчання та вдосконалення: створити механізми постійного навчання та вдосконалення в системі соціального захисту. Заохочення обміну знаннями, дослідження та інновації для підвищення ефективності та ефективного втручання для ВПО. Бути в курсі передових практик і адаптувати підходи відповідно до них.

Сталість і довгострокове планування: розробити довгостроковий план підтримки інтеграції соціальної роботи з ВПО в систему соціального захисту. У цьому плані мають бути розглянуті механізми фінансування, розподіл ресурсів та ініціативи з розбудови потенціалу, щоб забезпечити безперервне надання підтримки ВПО в наступні роки.

Адвокація та вплив на політику: відстоювання політики та практики, які надають пріоритет правам і благополуччю ВПО на національному та міжнародному рівнях. Участь у політичному діалозі, взаємодія із зацікавленими сторонами та обмін досвідом, щоб вплинути на розробку політики, спрямованої на конкретні потреби ВПО.

Дослідження та збір даних: проводити дослідження та збирати дані про становище ВПО в Україні для прийняття рішень на основі фактичних даних. Це дослідження має бути зосереджено на розумінні унікальних проблем, з якими стикаються ВПО, їхніх соціально-економічних умов та їхніх конкретних потреб, щоб керувати розвитком та адаптацією практик соціальної роботи.

Співпраця з партнерами з ЄС: сприяти співпраці та обміну знаннями з країнами ЄС, які мають досвід соціальної роботи з ВПО. Встановлення партнерства та мережі для обміну досвідом, отриманими уроками та найкращими практиками. Пошук можливості для спільних проєктів, угод про партнерство та однорангову підтримку для підвищення ефективності процесу впровадження.

Регулярна оцінка та адаптація: регулярно оцінювати впровадження практик соціальної роботи з ВПО в системі соціального захисту. Відстеження

результатів, виявлення прогалів та відповідно адаптація стратегії. Підтримання постійний цикл зворотного зв'язку із залученням зацікавлених сторін, у тому числі самих ВПО, щоб гарантувати, що система залишається гнучкою та інклюзивною.

Підхід, що ґрунтується на правах людини: застосувати підхід, що ґрунтується на правах людини, до соціальної роботи з ВПО, забезпечуючи дотримання їхніх прав на захист, гідність та недискримінацію. Впровадити принципи рівності, участі, підзвітності та розширення повноважень у всі аспекти системи соціального захисту.

Міжсекторальна співпраця: сприяти співпраці між різними секторами, включаючи соціальний захист, житло, охорону здоров'я, освіту, працевлаштування та юридичні послуги, щоб надавати цілісну підтримку ВПО. Створити механізми міжвідомчої координації, обміну інформацією та спільного планування для задоволення різноманітних потреб ВПО.

Зменшення ризиків стихійних лих і готовність до них: інтеграція заходів щодо зменшення ризиків стихійних лих і готовності до них у систему соціального захисту, щоб підвищити стійкість ВПО та запобігти майбутньому переміщенню. Співпраця з відповідними зацікавленими сторонами для розробки систем раннього попередження, планів на випадок надзвичайних ситуацій і цільових заходів для мінімізації впливу майбутніх криз.

Документування та визнання: встановлення механізмів для документування та визнання досвіду ВПО, гарантуючи, що їхні історії будуть почуті, визнані та включені в процеси розробки політики та прийняття рішень. Заохочення платформи для участі ВПО, консультацій і представництва, щоб посилити їхні голоси та сприяти їх включенню.

Здійснюючи ці кроки, Україна може скористатися досвідом країн ЄС у соціальній роботі з ВПО та посилити свою систему соціального захисту для кращої підтримки внутрішньо переміщених осіб. Цей процес потребує комплексних та скоординованих зусиль із залученням різних зацікавлених сторін, включаючи державні установи, організації громадянського суспільства,

міжнародних партнерів та самих ВПО, щоб забезпечити ефективну інтеграцію практик соціальної роботи та захист прав ВПО.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань в роботі можна зробити наступні **ВИСНОВКИ**:

1. Комплексний опис проблем внутрішньо переміщених осіб розкриває багатогранність викликів, які постають перед ними. До них відносяться втрата житла та майна, психологічна травма, обмежений доступ до основних послуг, соціальне відчуження та труднощі в отриманні правового захисту. Розуміння

цих проблем має вирішальне значення для формулювання ефективних стратегій для задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб.

2. Визначення напрямків соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб підкреслює важливість цілісного підходу. Соціальна підтримка має охоплювати різні аспекти, такі як забезпечення доступу до охорони здоров'я, освіти, житла та можливостей працевлаштування. Крім того, психосоціальна підтримка, інтеграція в громаду та юридична допомога є важливими для сприяння благополуччю та стійкості переміщених осіб та сімей.

3. Визначення системи форм і методів соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб підкреслює необхідність узгодженого та комплексного підходу. Ця система має включати заходи екстреної допомоги, довгострокові програми допомоги, інформаційно-пропагандистські кампанії, громадські ініціативи та співпрацю між урядовими установами, неурядовими організаціями та міжнародними партнерами. Використовуючи різноманітні форми та методи, можна ефективно задовольняти специфічні потреби внутрішньо переміщених осіб.

4. Аналіз пріоритетів сучасної європейської міграційної політики у сфері соціальної адаптації та інтеграції переміщених осіб на території Європейського Союзу підкреслює прагнення до сприяння інклюзії та полегшенню процесу інтеграції. Політика зосереджена на забезпеченні доступу до послуг охорони здоров'я, освіти, працевлаштування та соціального забезпечення, а також на зміцненні соціальної єдності та боротьбі з дискримінацією. Ці пріоритети відображають визнання потенційного внеску переміщених осіб і важливості їх успішної інтеграції в приймаючі суспільства.

5. Дослідження основних проблем та перспектив розвитку сучасних практик соціальної роботи з переміщеними особами в країнах Європейського Союзу виокремлює декілька ключових напрямків. Проблеми включають обмежену наявність і доступність послуг, мовні та культурні бар'єри, психологічне благополуччя та дискримінацію. Перспективи полягають у зміцненні партнерства, покращенні координації та співпраці, сприянні

культурному сприйняттю та застосуванні інноваційних підходів для задоволення мінливих потреб переміщеного населення.

6. Аналіз нормативно-правових засад соціальної роботи з переміщеними особами на прикладі Франції проливає світло на важливість підтримуючої правової бази. Наявність законодавства та політики, які задовольняють конкретні потреби переміщених осіб, має вирішальне значення для забезпечення їхнього захисту та доступу до послуг. Підхід Франції до соціальної роботи з переміщеними особами демонструє важливість комплексної оцінки, індивідуальної підтримки та співпраці між різними зацікавленими сторонами, включаючи державні установи, організації громадянського суспільства та місцеві громади.

Підсумовуючи, вирішення проблем, з якими стикаються внутрішньо переміщені особи, вимагає комплексного та багатовимірного підходу. Це включає програми соціальної підтримки, політику, яка надає пріоритет інтеграції та інклюзії, інноваційні методи соціальної роботи та сприятливу правову базу. Визнаючи унікальні потреби та потенціал переміщених осіб і впроваджуючи цілеспрямовані стратегії, суспільства можуть сприяти їх добробуту, стійкості та успішній інтеграції. Особливості соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами на основі досвіду Європейського Союзу є цінним керівництвом для розробки та реалізації ефективних втручань. Застосовуючи комплексний підхід, заснований на правах людини, який базується на співпраці, спеціалісти-практики можуть краще задовольняти різноманітні потреби ВПО та сприяти їх розширенню можливостей та включенню. Адаптація інтервенцій до місцевих умов, інвестиції в безперервний розвиток потенціалу та сприяння дослідженням і обміну знаннями є важливими для забезпечення актуальності та ефективності соціальної роботи з ВПО. Впроваджуючи ці висновки на практиці, можемо сприяти добробуту та успішній інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах.

Схожість

Джерела з Інтернету

217

1	http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/28711		2.34%
2	https://uofukraine.wixsite.com/union-immigrants/ang	2 джерела	1.04%
3	https://theses.oa.edu.ua/DATA/152/%D0%A0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%92.%D0%92.%20%D0%9...		0.93%
4	http://academy.gov.ua/pages/dop/137/files/204a79db-8db9-42cf-ae78-7cad6bd36e54.pdf		0.8%
5	http://shag.com.ua/zbirnik-naukovih-prace-studentiv-aspirantiv-i-molodih-vchenih.html?page=38	6 джерел	0.56%
6	https://ukrdoc.com.ua/text/46984/index-1.html	3 джерела	0.42%
7	http://um.co.ua/3/3-11/3-117920.html	7 джерел	0.38%
8	https://docplayer.net/84687127-Udk-477-derzhavne-regulyvannya-trudovoi-migraciyi-v-ukrayini-klyuchovi-problemi...	5 джерел	0.37%
9	https://ua-referat.com/%D0%9C%D0%BE%D0%B6%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D1...	4 джерела	0.35%
10	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/17394/1/%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D1%81%28%D1%80%D0%B0%D0...	2 джерела	0.34%
11	http://catalog.library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusku/pedagogic/2011/ped_11_2.pdf	6 джерел	0.32%
12	http://ni.biz.ua/10/10_24/10_246931_glava--immigratsionniy-kontrol.html		0.27%
13	http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13487/1/%d0%94d1%80d0%be%d0%b7d0%b4d0%be%d0%b2...		0.2%
14	http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/14821/1/%D0%A1.%20%D0%92.%20%D0%91%D0%B5%D1...	3 джерела	0.17%
15	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9063/1/%d0%91d0%be%d1%8f%d1%80d1%81d1%8c%d0%ba%d...		0.15%
16	https://www.uisburg.de/vv/produkte/pro_du/dez_iii/50/Bildung_und_Teilhabe.php.media/194378/Flyer_ukrainisch.pdf	6 джерел	0.12%
17	https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_5_copy.pdf	53 джерела	0.12%
18	https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2555/1/%d0%90d0%b2d0%b4d1%8e%d1%88d0%ba%d1%96d...		0.1%
19	http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/4409/1/Shvets%20Svitlana%20Leonidivna.pdf	2 джерела	0.1%
20	https://ua-referat.com/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%...	7 джерел	0.1%

21	https://docplayer.net/65489153-Gidnist-lyudini-sutnist-zmist-i-peredumovi-isnuvannya.html	37 джерел	0.09%
22	https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/12220/1/V123_P022-036.pdf		0.08%
23	http://kursoviie.badl.ru/davnist-u-kriminalnomu-pravi	5 джерел	0.08%
25	https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/ec147b2d-9b4c-41fb-bdda-252b4e56f1bd/content		0.08%
26	https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20EpeI_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf		0.08%
27	http://historyvolik.blogspot.com		0.07%
28	https://finance.ua/ua/saving/dopomoga-dlia-vpo		0.07%
32	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/47521/1/EV-2020-17_p154-163.pdf		0.06%
33	https://mybiblioteka.su/1-106207.html		0.06%
34	https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2021/04/Monograph-USA-Pedagogy-2021-l-isg-konf.pdf	30 джерел	0.06%
35	https://jeou.donnu.edu.ua/article/download/9695/9620	2 джерела	0.06%
36	https://nbuviap.gov.ua/images/e_biblioteka/naukovi_resursi/voenni_konflikti/UKRAINSKE_SUSPILSTVO_v_umovah_gibridnoi_vijn..		0.06%
37	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/6293	6 джерел	0.06%
38	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11319/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2...		0.06%
39	https://kielb-edling.com/jak-uzyskac-status-uchodzczy-w-polsce		0.06%
40	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/4787	4 джерела	0.06%
41	http://umdpl.info/index.php?id=1245403018		0.06%
42	http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/13712/1/%d0%97%d0%b1.%20d1%82%d0%b5%d0%b7%2c%20d	4 джерела	0.06%
43	https://lib.intu.edu.ua/sites/default/files/2023-09/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A2_2.pdf		0.06%
44	http://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B4%D1%96%...		0.06%
46	https://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79354/1/Shybaeva_Masters_thesis.pdf	3 джерела	0.06%

24	Студентська робота	ID файлу: 1015769599	Навчальний заклад: Open International University of Hu	30 Джерело	0.08%
29	Студентська робота	ID файлу: 1011549472	Навчальний заклад: Open International University of Hu	26 Джерело	0.07%
30	Студентська робота	ID файлу: 1012227227	Навчальний заклад: Open International University of Hu	2 Джерело	0.06%
31	Студентська робота	ID файлу: 1015752368	Навчальний заклад: Open International University of Hu	2 Джерело	0.06%
45	Студентська робота	ID файлу: 1015043435	Навчальний заклад: Open International University of Hu	4 Джерело	0.06%